

Praktijktool

'Buffers: het veerkrachtsysteem van ouders'

#aansluitenbijouders

ncj Nederlands
Centrum
Jeugdgezondheid

Praktijktool

‘Buffers: het veerkrachtsysteem van ouders’

Het ouderschap is één van de grootste uitdagingen van het leven. Investeren in een positieve beleving van het ouderschap is een belangrijke beschermende factor voor het veilig en gezond opgroeien van kinderen. Ouderschap is één van de vier pijlers uit de landelijke, sectorbrede JGZ Preventieagenda.

Bekijk het
themadossier
ouderschap

Week van de Ouder 2020

Van 1 t/m 7 juni 2020 heeft voor de derde keer de Week van de Ouder plaatsgevonden. Een initiatief om aandacht te vragen voor aansluiting bij de leefwereld van ouders en hun ouderschap. Dit jaar stond het veerkracht systeem van ouders, de buffers van ouderschap, centraal.

Middels deze praktijktool blikken we terug op de bijdragen die zijn geleverd voor de Week van de Ouder door verschillende deskundigen.

Inhoud

Merel Steinweg Inleidende blog: Ouderschap is Natuurkunde	4
Introductie	6
José Koster Bufferend werken met ouders vraagt vertrouwen van de professional	7
Buffer 1: Een solidaire gemeenschap	14
Renate van Leeuwen Geldrop-Mierlo: van gemeente naar gemeenschap	17
Anke-Elze de Jong “Uitgaan van het kind doet bijna niemand”	19
Mark Weghorst Ouders als uitgangspunt	22
Anja Meulenbelt Corona en single moms	28
Buffer 2: Een goede taakverdeling	34
Marjet Winsemius Ouderschap op de kaart	36
Wim Goossens ‘Ouders willen gezien worden als ouders	40
Wim Goossens Podcast	45
Buffer 3: Het innemen van een metapositie	46
Janneke van Bockel Wat zou Alice zeggen?	48
Edith Raap en Sonja Ehlers Oudergericht werken is een vak	51
Buffer 4: ‘Goede ouder’-ervaringen	56
Artikel Peter de Vries Ouders als pleitbezorgers	60
Merel Steinweg Podcast	69
Merel Steinweg Afsluitende blog: Ouderschap is Natuurkunde	70

Inleidende blog Merel Steinweg

Ouderschap is natuurkunde

In deze blog neem ik jullie via druk- en trekkrachten, hefbomen, katrollen, en andere natuurkundelessen mee naar die ene natuurkracht waar het dit jaar in deze Week van de Ouder over ging: **veerkracht**.

Daarvoor neem ik jullie eerst even mee naar mijn afgelopen zondag. Het is kwart over 11 's ochtends. Het waait, en als ik boven me kijk zie ik stapelwolken. Sommige dreigend donker, sommige vrolijk als schaapjes. Ze weerspiegelen in de Eem waarop ik in mijn roeiboot dobber. Ik lig stil, drijf en wacht op de jongens. Die jongens zijn vijftienjarige pubers, die ik iedere zondagochtend coach. Met van die slungelige ledematen, hopeloze concentratie maar tomeloze inzet.

Ik probeer hen te leren, hoe ze hun kracht en energie over kunnen brengen naar de boot. Zodat deze, zonder teveel onnodige bewegingen, vaart maakt. In beweging blijft. Vooruitgaat. Plezier oplevert. Ik laat hen nadenken over hoe zij hun krachten verdelen, welke kantelpunten ze bezitten in knieën heup, en schouders en hoe ze zo optimaal mogelijk gebruik kunnen maken

van de hefboom in hun handen: de roeiriem. Kortom, ik leer hen onder dat wolkendek hoe ze het zware, lichter kunnen maken. En dat is bijzonder leuk en waardevol om te doen.

Als we terugroeien denk ik aan de tijd dat ik zo'n puber was. En ik nog natuurkunde in mijn pakket had. Ik snapte er meestal niets van, maar vond het wel magisch. Vooral het gegeven dat energie nooit verloren gaat. Dat een veer onder druk als het ware energie opslaat. Die, als de druk vermindert of wordt weggenomen, met grote kracht kan vrijkomen. Dat er dan heel veel mogelijk is: **veerkracht**.

Dat was afgelopen zondag, dat was twintig jaar geleden. Nu zit ik hier in mijn woonkamer, mijn drie kinderen zijn voor de tweede dag allemaal naar school en opvang en ik een beeldscherm vol gezichten. Sommigen in onze woon of werkkamers, sommigen misschien op kantoor. Samen op het beeldscherm om terug te kijken op de Week van de Ouder. De week over **veerkracht**.

Ik snapte er meestal niets van, maar vond het wel magisch. Vooral het gegeven dat energie nooit verloren gaat. Dat een veer onder druk als het ware energie opslaat. Die, als de druk vermindert of wordt weggenomen, met grote kracht kan vrijkomen. Dat er dan heel veel mogelijk is: veerkracht.

Ik las in de Week van de Ouder:

- ➔ Over ouders met vurige en geestdriftige energie, als pleitbezorgers voor hun kind, zoals beschreven door Peter de Vries.
- ➔ Het verdelen van krachten op een kruk met drie poten, daar schreven Edith Raap en Sonja over.
- ➔ In het artikel van Janneke van Bockel zag ik direct de parallel tussen ouderschap en natuurkunde: beide tijdloos en onvoorwaardelijk.

Kortom, ik zag het overal: ouderschap is natuurkunde.

En dat vind ik dan ook weer magisch, hoe werkt aansluiten bij ouders dan? Welke helpende hefbomen zijn er? Welke druk- en trekkrachten om ouders te ondersteunen. Welke druk is immens, welke kan verlicht worden en welke is altijd aanwezig? Welke opstellingen, systemen, proefjes en formules zijn nodig om energie, die er al is, vrij te laten komen?

Kortom, hoe kunnen we sámen het zware lichter maken?

Voor alle ouders.

Achtergrond

Dit is een bewerkte versie van de StandUp-Blog die **Merel Steinweg** voordroeg tijdens het live event van het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid in het kader van de Week van de Ouder.

Week van de Ouder 2020

Over de veerkracht van ouders

Om aandacht te vragen voor de veerkracht van ouders heeft ouderschapsdeskundige José Koster een artikel geschreven waarin ze de buffers, het belang van de buffers en het versterken van de buffers van ouderschap toelicht.

Over de auteur

José Koster is ouderschaps- en communicatiedeskundige en heeft voor het NCJ eerder een reeks video's gemaakt over het aansluiten bij ouders. Zij traint professionals in de omgang met ouders, is supervisor en coach en heeft een praktijk voor o.a. ouderbegeleiding in Haarlem. Naast werken vanuit ouderschapstheoriën van Alice van der Pas en Daniël Stern gebruikt zij o.a. NLP, Transactionele Analyse (TA), Systemisch werk en Opvoedopstellingen. Ook is José mastertrainer van het programma 'Het Begint Bij Mij'.

www.josekoster.nl
contact@josekoster.nl

Artikel José Koster

Bufferend werken met ouders vraagt vertrouwen van de professional

Wanneer je ouders wilt stutten, steunen en succesvol wilt begeleiden zonder hen tegen de haren in te strijken, moet je van goeden huize komen. Zeker wanneer de ouder een probleem bij zijn/haar kind niet ziet of benoemt, dan voel je intuïtief aan dat voorzichtigheid is geboden. Voor je het weet voelt een ouder zich aangevallen of afgewezen. Heel begrijpelijk, want het opvoeden van kinderen is een serieuze, pittige en vooral uiterst kwetsbare aangelegenheid. En als ouder wil je het graag heel goed doen. Hoe kun jij als professional ouders nu zo begeleiden dat zij zich werkelijk gezien, gehoord en gesteund voelen, en met meer zelfvertrouwen de deur uitgaan dan dat zij binnenkwamen?

"Alle ouders willen het beste voor hun kind", stelt Alice van der Pas in haar ouderschapstheorie. Het is een diep verlangen een goede ouder te zijn. In de ogen van je kind wil je niet falen. Zij noemt dit het 'besef van verantwoordelijk-zijn' (Van der Pas, 2007). Daarmee bedoelt zij iets anders dan het kennen van je ouderlijke verantwoordelijkheden, want het beste *willen* is helaas niet hetzelfde als het beste *doen* of weten wat het beste is. Je kunt met de beste intentie heel onhandige besluiten nemen die de ontwikkeling of gezondheid van je kind niet ten goede komen of zelfs onveilige situaties creëren. Het gaat hierbij niet over gedrag,

maar over een intentie en verlangen, over een diep besef dat je verantwoordelijk *bent* voor een kind. Ouderschap gaat veel verder dan kinderen grootbrengen of opvoeden. Dat doe je en dat houdt op een dag op. Ouder *ben* je. Het is tijdloos en onvoorwaardelijk. Het gaat altijd door. Zelfs voorbij het leven en dat maakt kwetsbaar. Werkelijk aansluiten bij ouderschap betekent dat je deze kwetsbaarheid die ouderschap oproept erkent en ouders benadert als opdrachtgevers (Van der Pas, 2007).

Een grote opdracht

"Het beste willen" is een grote opdracht die een ouder zichzelf stelt die absoluut niet waar te maken is, omdat er vele factoren meespelen die *het beste doen* voor het kind in de weg kunnen staan. Soms heb je als ouder te dealen met omstandigheden die diep ingrijpen op het welzijn van jou als ouder. Er kan sprake zijn van ziekte, werkloosheid, en (financiële) zorgen. Er kan spanning zijn in de relatie tussen ouders, moeilijkheden in de familie of zorgen over de situatie in het land van herkomst. Wellicht heeft een kind in het gezin een speciale zorgvraag die alle aandacht vraagt, tot uitputting van ouders aan toe. Zo zijn er allerlei omstandigheden te bedenken die kunnen drukken op een ouder, die het gevoel van tekortschieten aanwakkeren en de veerkracht van de ouder op de 'ouderlijke werkvloer' zoals Alice van der Pas het opvoeden in het hier-en-nu noemt, beïnvloeden.

De ouderlijke werkvloer, is een onvoorspelbaar terrein vol onvoorziene uitdagingen. Je komt er niet alleen je kinderen tegen maar ook - of beter gezegd *vooral* -, jezelf. Als ouder leg je de lat hoog: een recept om steeds opnieuw je onvermogen in de ogen te moeten kijken. En dat doet pijn. Extra belastend wordt het wanneer je vanaf de zijlijn ongevraagde pedagogische adviezen krijgt waarin de deskundigheid en beleving van jou als ouder niet wordt erkend. Gevoelens van incompetentie en ongemak nemen dan eerder toe dan af.

Helaas kun je als begeleider doorgaans niet veel doen om een ouder van zware omstandigheden te verlossen, al zou je het de ouder nog zo gunnen. Maar wat kun je dan wél doen voor ouders in de korte tijd die je als professional beschikbaar bent?

Bufferend werken

Naar aanleiding van deze vraag ontwikkelde Alice van der Pas haar Buffermodel: 'Het Denkschema van Ouderschap' (Van der Pas, 2005). Als door de wol geveerde ouderbegeleider viel het haar op dat er ouders zijn die heel goed functioneren als opvoeder ondanks de soms verschrikkelijk zware omstandigheden. Ook zijn er daarentegen ouders die vastlopen terwijl er geen sprake is van tegenwerkende krachten. Wat het verschil maakte waren vier sleutelfactoren die zij Buffers noemde, die de ouderlijke werkvloer beschutten en beschermen en de ouders helpen gezond en in balans te blijven. Ze vangen de klappen op bij zwaar weer. Doorgaans doen Buffers hun werk zonder dat je het door hebt. Ze vallen pas op als ze het *niet* doen. Ze kunnen ook extra in actie komen bij (tijdelijke) overbelasting van een ouder en ze kunnen elkaar aanvullen en versterken. Zonder buffers heeft elke ongunstige omstandigheid vrij spel op de *werkvloer*.

Nog mooier/beter was haar ontdekking dat als je je bij het ondersteunen van ouders richt op deze Buffers, je in korte tijd hun ouderschap versterkt. 'Bufferend' werken geeft professionals de mogelijkheid iets in beweging te brengen in soms zelfs uitzichtloze situaties waarin ouders en hun kinderen vast dreigen te lopen. Bufferen is overigens altijd een goede aanpak, ook wanneer ouders ogenschijnlijk prima uit de voeten kunnen met hun taak als opvoeder. We weten immers dat alles wat je aandacht geeft groeit.

Maar wat zijn dan die buffers en hoe werk je ermee? Een grote vraag voor een klein artikel als dit. In een notendop geef ik antwoord op deze vragen:

Allereerst moeten we goed tot ons laten doordringen dat Buffers er zijn om te doen en niet alleen om over te praten. Heel belangrijk! Ook is het essentieel ons te realiseren dat wij als professionals én als burgers van de samenleving onderdeel uitmaken van het Buffersysteem. Denken vanuit Buffers maakt ons allen mede verantwoordelijk voor het welzijn en de veerkracht van ouders.

De eerste buffer is dan ook 'De solidaire gemeenschap'

Om goed te kunnen functioneren op de ouderlijke werkvloer heb je een gemeenschap om je heen nodig die solidair is met het wel en wee van jou als ouder. Juist als je het even niet weet en de plank mislaat. Of wanneer je een kind hebt dat je voor grote uitdagingen stelt. Wanneer wij solidair zijn met ouderschap nemen we de goede intentie van ouders als vertrekpunt en blijven we van daaruit naast de ouder staan. Het betekent dat je je steeds weer bewust bent dat *het beste willen* automatisch kwetsbaar maakt. Gevoelens van schuld en schaamte liggen op de loer en voor je het weet raak je onbedoeld die zere plek. Een solidaire gemeenschap investeert in ondersteuning waar maar nodig en ontlast waar maar kan.

'Te veel vet en suiker eten is niet goed voor je kind. Het is een vorm van verwaarlozing'. Met de beste bedoelingen zou je dit als JGZ professional willen zeggen tegen een ouder van een kind met overgewicht. De kans dat een ouder zich vervolgens voor jouw kijk op de zaak zal openen is nihil. Een ouder zal een boodschap als deze al snel vertalen naar 'Jij doet het niet goed' en zich vervolgens, begrijpelijk, afsluiten. Wanneer je solidair bent met ouderschap bespreek je dit soort spannen-de onderwerpen vanuit een fijngevoeligheid voor deze kwetsbaarheid. Kun je zien dat een ouder er bijvoorbeeld alles aan doet om een kind tevreden te stellen, en dus geen 'nee' wil zeggen, of het in leven probeert te houden met patat en pizza omdat het geen bruin brood lust?. Het beste willen is niet hetzelfde als het beste doen. Al bufferend het gesprek hierover aangaan is aansluiten bij de goede intentie en begrip hebben voor de enorme klus waar ouders soms voor staan.

De tweede Buffer is 'De goede taakverdeling'

Hierbij gaat het om de feitelijke taken die moeten worden uitgevoerd om in alle facetten een goede ouder te kunnen zijn. Dat kun je als ouder niet alleen want ouderschap speelt 24/7. Je hebt geluk wanneer je de ouderlijke werkvloer samen met een partner deelt waarmee je ook nog eens op één lijn zit en je de voorwaardenscheppende taken rondom ouderschap kunt verdelen. Soms drukt de taakverdeling zwaar omdat je er bijvoorbeeld alleen voor staat, een burn-out hebt of omdat een van de kinderen dagelijks begeleid moet worden naar een specialistische behandeling.

Elke ouder is geholpen met extra handen. Een buurvrouw die even oplet, opa die met die kleine naar de dokter gaat of ouders van school die jouw oudste even thuis willen afzetten als de baby net ligt te slapen. Soms hebben ouders geen zicht op hun (over)belasting. Met ouders in gesprek gaan hierover en hen helpen zicht te krijgen op alle ballen die zij in de lucht moeten houden geeft vaak al lucht. Samen vervolgens oplossingen bedenken is helpend. Wat zou je uit handen willen geven? Wie zou iets kunnen betekenen? Het is hierbij van wezenlijk belang dat de ouder zelf bepaalt wat helpend is. Wat voor jou als helpend zou voelen kan voor een ander juist extra stress opleveren.

De derde buffer gaat over het vermogen van de ouder om de 'Metapositie' in te kunnen nemen.

Het is moeilijk even los te komen van het 'snelle denken' midden op de ouderlijke werkvloer: - 'Pas op voor dat hete kopje...!', 'Doe je jas aan als je naar buiten gaat...!', 'Niet aan de haren van je zusje trekken!' Het is lastig, juist dan over te schakelen op het langzame, reflecterende denken. Het gaat hierbij over het beschouwen van je eigen opvoedgedrag: 'kan ik het vandaag ook anders aanvliegen?', 'Hmmm... dat zei ik wel wat tè boos...!', 'Ja! dit werkt!' Op de werkvloer kom je jezelf steeds opnieuw tegen. Je eigen ongeduld, onhandigheid of onvermogen onder ogen kunnen zien is een voorwaarde om jezelf bij te sturen en nieuwe handelingsalternatieven te ontwikkelen. Jezelf als het ware af en toe bij 'de lurven te grijpen' wanneer je 'uit de bocht vliegt' is zonder het ervaren van een veilige bedding ondoenlijk.

Niet elke ouder beschikt in dezelfde mate over deze buffer. Toch blijken bijna alle ouders in staat op enigerlei wijze van een afstandje naar zichzelf te kijken en het is vooral aan ons ouders daarbij te steunen. Als je ouders spreekt zonder kinderen wil eigenlijk elke ouder daar wel over praten, immers niemand is volmaakt. Ook het kunnen inzien en aangeven dat je ergens niet goed in bent, is een vorm van reflecteren. Soms is dat net genoeg om vanuit verbinding de buffer 'De goede taakverdeling' te kunnen activeren en extra hulpverlening in te schakelen.

Elk oudercontact is automatisch een meta-moment. Zodra je als ouder de drempel overstapt ben je snel geneigd door de ogen van de professional naar jezelf te kijken. Tenminste: zoals jij denkt dat de professional naar jou kijkt, en dat is meestal kritisch. Bufferend werken vraagt dat je steeds sensitief bent voor het gegeven dat een ouder zich al snel beoordeeld voelt. Dat vraagt op dat moment vooral een metapositie van de professional. Dat je secuur bent in wat je zegt en doet zodat de ouder zich uitgenodigd voelt om met milde ogen naar zichzelf te kijken. Zie elke ontmoeting met een ouder als een kans de ouderlijke metapositie aan te boren of verstevigen. En help de ouder de werkelijke ondersteuningsvraag te formuleren voordat je, onbedoeld en onbewust of ongevraagd adviserend de indruk wekt dat jij een betere ouder zou zijn voor het kind.

De laatste buffer is De 'goede ouder'-ervaring

Hoe houden al die ouders het eigenlijk vol?! vroeg Alice van der Pas zich af. 'Goede ouder'-ervaringen beschrijft zij als de brandstof van ouderschap: de ervaring dat het ertoe doet dat jij de ouder bent. Het gaat hierbij niet per se om opvoed-successen. Het gaat om 'eenheden van erkenning' die diep doorwerken, en maken dat de ouder de kracht en moed blijft vinden om, juist wanneer de ouder-kind-relatie onder hoogspanning staat, de ouderlijke metapositie te blijven zoeken. 'Goede ouder'-ervaringen heb je nodig wanneer je twijfelt aan jezelf, als je je kind achter het behang wilt plakken- of je puber jou! Juist dan moet je terug kunnen vallen op eerder opgedane 'Goede ouder'-ervaringen. Als het meezit bouw je als het ware een 'goede ouder'-ervaring-bankrekening op waar je in zware tijden wat van kunt opnemen.

Elk ouderconsult zou een 'Goede ouder'-ervaring moeten opleveren. Je kunt jezelf trainen om steeds iets te vinden wat je oprecht kunt zeggen of doen om de ouder te laten ervaren dat hij of zij een 'goede ouder' is, zonder dat het een standaard trucje wordt (Remmerswaal & De Gouw, 2019). Juist bij die ouder die altijd zo nukkig en onaardig is, of steeds zo lelijk doet tegen de kinderen. Het zal soms echt zoeken zijn, dwars door je weerstand heen, maar bedenkt je dat een ouder die zich gezien voelt, opknapt en toegankelijker wordt, en dat is ook in het belang van het kind.

Ouders helpen zichzelf te 'Bufferen' is werken vanuit vertrouwen en voedend. Niet altijd gemakkelijk, zeker niet wanneer zorgen voor een kind door je hoofd en hart spoken. Het vraagt van je om ouders werkelijk te ontmoeten en je te verbinden met hun verhaal en hun vraag. Een ouder die zich gezien, gehoord en gesteund voelt heeft immers automatisch ook meer ruimte om het kind te zien en horen.

Literatuur

- 1 Pas, A. van der (2007). *Hoofdstuk 2: Beseffen alle ouders wat verantwoordelijk-zijn voor een kind is? In: Handboek Methodische Ouderbegeleiding, Deel 7.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- 2 Pas, A. van der (2007). *Hoofdstuk 3: Het toneelstuk dat 'Goede Ouder' heet. In: Handboek methodische ouderbegeleiding, Deel 7.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- 3 Pas, A. van der (2005). *Handboek Methodische Ouderbegeleiding. Deel 3: Eert uw Vaders en uw Moeders.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- 4 Remmerswaal, P. & Gouw A., de (2019). *Ouders en hulpverleners bij een 'normale' kind-ontwikkeling, De jeugdgezondheidszorg, 135-138 in: Snap jij die ouders?, Basisboek Professioneel werken met ouders.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.

BUFFER 1

Een solidaire gemeenschap

BUFFER

1

Een solidaire gemeenschap

De eerste buffer van ouderschap is een solidaire gemeenschap. Een solidaire gemeenschap is zich bewust van de goede intenties van ouders. Om deze buffer verder te illustreren vertelt Renate van Leeuwen over de bundeling van krachten van Ouderwijzer en de gemeente Geldrop-Mierlo om een steunende en solidaire gemeente voor ouders te creëren. Anke-Elze de Jong bespreekt haar werk in de ondersteuning van ouders met zorg- en schoolproblemen. Daarnaast zal Mark Weghorst het belang van oudergerichte organisaties bespreken en Anja Meulenbelt pleit om ouderschap weer op de politieke agenda te zetten.

Buffer een solidaire gemeenschap

Een solidaire gemeenschap

- heeft oog heeft voor de kwetsbaarheid en complexiteit van het ouderschap;
- gaat uit van de goede intenties van ouders;
- kent voorzieningen om ouderschap te steunen waar nodig;
- investeert in alle ouders.

Artikel Renate van Leeuwen

Geldrop-Mierlo: van gemeente naar gemeenschap

In de gemeente Geldrop-Mierlo vindt een bijzondere bundeling van krachten plaats met als doel om samen een steunende en solidaire gemeenschap voor alle ouders te creëren.

Bekijk ook de vlog van Renate over de solidaire gemeenschap

Over Renate van Leeuwen

Renate van Leeuwen is programma-manager en ontwikkelaar van Ouderwijzer. Ouderwijzer bouwt aan een steunende gemeenschap waarbinnen alle ouders gehoord en gesteund worden in hun ouderschap. Ouderwijzer kan daarom gezien worden als een verbinder voor iedereen die oudergericht werkt en een gids voor alle ouders. Onderdeel van OuderWijzer is de OuderWijzer telefoon waar ouders terecht kunnen met al hun vragen over het ouderschap en/of de opvoeding van hun kind.

OuderWijzer en de gemeente Geldrop-Mierlo willen samen een preventief sociaal netwerk realiseren, zodat deze gemeente een gemeenschap wordt met aandacht voor ouders en ouderschap. OuderWijzer is een open bondgenootschap van organisaties en professionalsuit alle hoeken van de samenleving die een gezamenlijke verantwoordelijkheid nemen en geloven dat investeren in aandacht voor ouderschap en opvoeden resulteert in een gezondere veerkrachtige nieuwe generatie. OuderWijzer is opgericht omdat in Nederland ouderschap en het opvoeden gezien worden als iets vanzelfsprekends en 'natuurlijks', waardoor aandacht voor het voorbereiden van het ouderschap weinig aandacht krijgt.

Dat, terwijl ouderschap iedere ouder af en toe onzeker maakt. Iedereen heeft wel eens twijfels of behoefte aan steun en een beetje inspiratie. Hiertoe willen wij een 'mindchange rondom ouderschap' realiseren: Het is normaal om bewust bezig te zijn met ouderschap en te praten over je vragen en twijfels in een omgeving die daar aandacht voor heeft.

In de gemeente Geldrop-Mierlo willen we dit bereiken door in te zetten op twee zaken. Allereerst is het nodig een sterk bondgenootschap van professionals te creëren dat als een steunend netwerk om ouders heen gaat staan en daar is als er wat extra's nodig is.

“Een sterk bondgenootschap tussen gemeenten, ouders en partners in het sociaal domein kan tot een solidaire gemeenschap leiden die klaar staat voor alle ouders.”

Ouderwijzer is namelijk een belangrijk preventief programma voor het jeugd-beleid, waarbij de aanname is dat inzet op ouderschap loont. De achterliggende gedacht is dat door lokaal meer aandacht voor ouderschap te hebben, ouders eerder met elkaar of professionals in gesprek durven te gaan over de kwetsbaarheid van het ouderschap. Dat zorgt ervoor dat ontluikende problemen eerder opgepakt en mogelijk verholpen kunnen worden en daarmee de inzet van zwaardere zorg voorkomen kan worden. Want goede zorg voor het kind, begint bij goede zorg voor de ouder.

Het is daarom ook belangrijk dat meerdere organisaties die een vangnet voor ouders vormen in de gemeente deze gedachte mede omarmen, hiernaar kunnen handelen en ook ambassadeurs voor OuderWijzer kunnen zijn. Professionele organisaties als bijvoorbeeld de JGZ ,CMD, Plusteam, verloskundigenpraktijken, (voor)school sluiten zich aan bij het bondgenootschap OuderWijzer.

Het tweede wat nodig is, naast dat sterke bondgenootschap, is een universeel preventief aanbod voor alle ouders door alle fases van het ouderschap heen. Ouders ervaren dat ze gezien en gehoord worden en gaan met hun omgeving in gesprek. Als onderdeel van de community bereiden ouders zich voor op de nieuwe fase die eraan komt, bewust van de uitdagingen en geïnspireerd om hiermee om te gaan. Ouders ervaren dat ouderschap kwetsbaar maakt en dat het oké is om zich hierover te uiten.

Door het brede aanbod voor alle ouders en de netwerken die zich vormen op lokaal niveau ontstaat een sterke solidaire gemeenschap, bestaande uit professionals en burgers, waar geïnvesteerd wordt in ouderschap. Investeren in aandachtvol ouderschap is zo investeren in een nieuwe, veerkrachtige generatie.

Artikel Anke-Elze de Jong

“Uitgaan van het kind doet bijna niemand”

Interview: moeder en activitist vindt kanteling veel te langzaam gaan, door Anja Klein

“Mijn moeder denkt niet in problemen, maar in oplossingen.” Een mooi compliment van een 16-jarige zoon aan zijn moeder, de Dordtse jeugdrecht-activist Anke-Elze de Jong. Met haar ouderplatform kunnen gemeenten en onderwijs in Zuid-Holland Zuid niet om haar heen. Maar ook in Den Haag kennen ze haar inmiddels goed. Vanuit oprechte verbazing stelt ze de juiste vragen, op de juiste plek. Met succes.

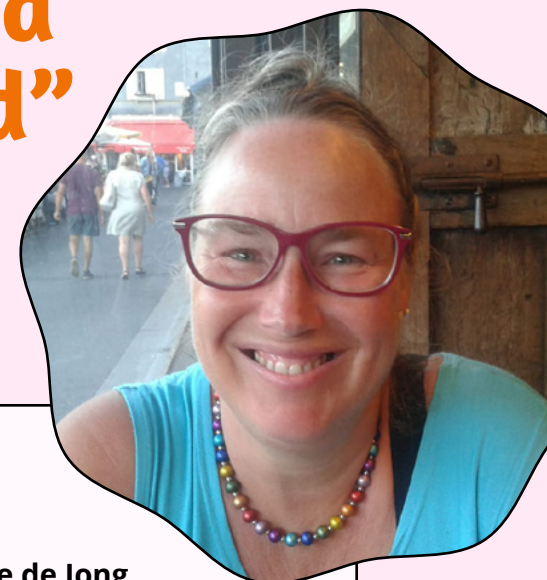
Het was ook haar televisiekijkende zoon die Anke-Elze op een avond in 2013 aanzette tot actie. “Kan jij niet aan Sander Dekker vragen of ik normaal onderwijs kan krijgen?” Die vraag voor de toenmalige staatssecretaris van Onderwijs zette Anke-Elze dusdanig aan het denken, dat ze besloot meer te gaan doen voor haar gezin en voor andere ouders.

Ouderplatform

De als belastingconsulent opgeleide moeder van twee deels thuiszittende kinderen,

Over Anke-Elze de Jong

Anke-Elze de Jong is belangenbehartiger van de Jeugdzorg, Jeugdggz en Jeugdhulp. Ze is bovendien de oprichtster van het ouderplatform Zuid-Holland Zuid. Binnen het ouderplatform worden kennis en ervaringen gedeeld en wordt er gewerkt aan ouderparticipatie.

verzamelde alles wat te maken had met de invoering van passend onderwijs en de nieuwe Jeugdwet. Met een ‘bedrijfsmatige aanpak’ richtte ze een ouderplatform op en lanceerde een website: “In eerste instantie ging het erom de nieuwe Jeugdwet tegen te houden. Niet zo zeer de wet, maar wel de snelheid waarmee die werd ingevoerd.” Tegenhouden bleek te hoog gegrepen, maar haar ambitie om ouders in haar regio te helpen en te versterken, heeft De Jong na vijf jaar waargemaakt. ►

Als belangenbehartiger komt ze voor jongeren en hun ouders op en schuift ze aan menigvergadering aan, van de lokale onderwijsdirecteur tot aan een hoge ambtenaar in Den Haag. Ze komt er ver mee. Samen met andere belangenbehartigers hield ze de eigen bijdrage vanuit de Jeugdwet tegen, die per gezin (met meerdere kinderen die zorg krijgen) kon oplopen tot zeshonderd euro per maand. Ook droeg ze bij aan de Variawet, die een leerling toestaat om af te wijken van het minimum aantal lesuren.

Wakker schudden

Anke-Elze doet het als een positieve luis in de pels: “Vanuit oprechte verbijstering hoor ik mezelf regelmatig zeggen: ‘Dit kan toch gewoon niet?’ Daarna ga ik veel vragen stellen. Misschien een beetje baldadig, bijna kinderlijk. Ik pak het niet juridisch aan, maar het is wel handig om die achtergrondkennis te hebben. Laatst lukte het in een gesprek van een uur om een kind dat drie jaar thuis had gezeten, weer op school te krijgen.”

“Alle ouders willen het beste voor hun kind. Betrek ouders en jongeren actief bij de zoektocht naar wat past binnen het gezin.”

Fris aan haar aanpak is dat Anke-Elze niet alleen gemeenten en het sociale domein beïnvloedt, maar ook ouders. Met haar ouderplatform schudt ze ouders wakker,

betreft, emancipeert en spreekt ze hen aan op hun verantwoordelijkheden.

Op de website Ouderszhz.nl staat het er heel duidelijk: ‘Ouders mogen geen afwachtende houding aannemen’.

Stelling: “Zorg dat je als ouder weet waar je het over hebt in het sociale domein. Je kind heeft allerlei mogelijkheden en kwaliteiten. Hoezo zou je niet op de mogelijkheden gaan zitten? Toon zelf initiatief, ga zelf bewegen, probeer dingen te begrijpen of zoek naar mensen die weten hoe het in elkaar steekt. In het sociaal domein spelen ook belangen als macht en geld een rol. Probeer dat te doorzien. Ik neem ouders mee naar belangrijke plekken, waar een minister of staatssecretaris komt. Als je daar je verhaal goed vertelt, kan er van bovenaf beweging komen. Je ziet dat dat echt nut heeft.”

Blij acties

Belangrijke voorwaarde is dat een ouder bij een gesprek met de gemeente, school of minister zijn boosheid thuislaat. “Er zijn ouders die echt in hun boosheid wonen. Of vastzitten met denken in ‘recht hebben op’. Dan is het heel moeilijk om iets te bereiken. Ik heb heus ook wel eens gemene brieven gestuurd naar de gemeente. Maar verspil je kans niet met boos zijn. Zet die energie op een andere manier in, en maak contact. Ik doe aan blij acties en zorg dat ik blijf praten. Blijf vriendelijk, anders kruipen mensen in hun schulp.”

Dat neemt niet weg dat Anke-Elze zich enorm opwindt over de samenleving. Volgens haar is de wil om te veranderen er bestuurlijk wel, maar kan het op de werkvloer niet worden waargemaakt.

Van hoogbegaafd tot laagopgeleid: iedere ouder kan iets bereiken voor kind

Door op te groeien in een huis met duizend boeken en een kunstenaar als vader en een kleuterleidster als moeder, was het voor Anke-Elze normaal om gulzig te zijn naar kennis en informatie. Maar volgens haar kunnen ook mensen met een andere achtergrond kennis en inspiratie halen en daarom geeft Anke-Elze haar ‘trucjes’ graag door. Met lezingen en trainingen als ‘HerKen

je recht’. Daar leren ouders meer over eigen regie en kracht, en krijgen ze basiskennis over de wetten van het sociaal domein en passend onderwijs. “In die training zit een hoogbegaafde ouder naast een ouder met een wat lager ontwikkelingsniveau. Door hen meer zelfvertrouwen te geven, weten ze na die training allebei iets voor hun kind te bereiken!”

Met het tegenovergesteld effect: het aantal thuiszitters, uithuisplaatsingen en problemen met de ambulante zorg nemen toe. “Geld is niet altijd de oplossing voor de problemen die er zijn. Er is een nieuw stelsel bedacht, maar men is vergeten professionals daar een belangrijke rol in te geven. En dan zie je nu dat we mensen tekort komen omdat ze weggaan of ziek worden. Maar er zijn ook te weinig competenties in het veld. Daardoor gaat de kanteling veel te langzaam.”

Ambities

Met steeds meer opwindings in haar stem: “We zouden veel meer kunnen werken met ‘gezamenlijke besluitvorming’ binnen een gezin, waar het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) een goede richtlijn voor heeft. Professionals die de ambities van het nieuwe stelsel moeten waarmaken, kunnen ouders en jongeren betrekken bij wat past binnen het gezin. Ga daarnaar luisteren. Met verbazing zie ik ook hoeveel professionals onze uitnodiging afslaan voor ‘Café ‘Kom(t) voor elkaar’, waarin we wetenschappelijke-,

professionele- en ervaringskennis met elkaar delen, omdat ze denken dat het voor hen niet interessant is. Ik heb de juiste toon dus nog niet gevonden.”

Olievlek

Ondanks haar frustratie geeft Anke-Elze de Jong niet op. Binnen de grenzen van waar ze iets kan doen: “Wanneer dingen echt onveranderbaar ben, laat ik makkelijk los. Ik heb een beweging in gang kunnen zetten voor mijn eigen gezin. Mijn zoon loopt inmiddels voor in havo 5 en mijn dochter zit op het conservatorium. Met het ouderplatform zie ik een olievlek ontstaan en daar krijg ik veel energie voor terug. Door iets aan te raken, zie ik dat professionals gaan bewegen. En dan komt er toch die lift in dat schoolgebouw, zodat die leerling die thuiszit wél naar school toe kan.”

Bronvermelding

Dit artikel is eerder verschenen in het tijdschrift OJ Actueel 2-2020.

Artikel Mark Weghorst

Ouders als uitgangspunt

Als professionals het ouderperspectief niet meenemen in de begeleiding, lopen ze het risico dat ze onderweg het draagvlak voor een aanpak verliezen. Dan zetten ouders de hakken in het zand, gaan ze in de beschermingsmodus en – als je niet alert bent – communiceren ze ineens via hun advocaat. In zo’n geval is het gemakkelijk om ouders te verwijten dat ze niet meewerken. Maar het is effectiever om te onderzoeken waar jij als professional de ouders bent verloren en wat de mogelijkheden zijn om het proces te herstellen.

Het is helemaal ‘in’ om inclusief te werken, om alle partijen te betrekken, om iedereen om tafel te hebben. In de praktijk zie je veel variaties. In de jeugdhulp praten beleidsmakers steeds vaker direct met ervaringsdeskundige jongeren. Op het eerste gezicht is dat een goede zaak, maar hoe inclusief is zo’n gesprek eigenlijk? Hebben de beleidsmakers en de jongeren als ze met elkaar praten ook het perspectief van ouders en van professionals voor ogen? Wat is de waarde van de plannen als je de

Over Mark Weghorst

Mark Weghorst is werkzaam als changemaker en adviseur bij het NCJ. Hij houdt zich vooral bezig met de thema’s weerbaarheid, ouderschap, schoolverzuim en beleidsbeïnvloeding, waarbij hij de verschillende werelden verbindt en de verbinding naar de dagelijkse praktijk maakt. Neem ook een kijkje op [zijn website](#).

perspectieven van ouders en professionals niet vanaf het begin meeneemt in die gesprekken?

Het is goed dat er steeds meer diversiteit is in allerlei soorten overleg. Zo is het steeds gebruikelijker dat ouders echt aan tafel zitten als het over hun kind gaat en zijn er steeds meer organisaties die het zogenaamde ‘vooroverleg’ schrappen. Ook is het voor steeds meer professionals duidelijk dat je vriendschappelijke begroetingen met collega’s rond een overleg naar ouders expliciet moet duiden, om te voorkomen dat de ouders alsnog als buitenstaander aan tafel zitten. In het overleg zelf staat het morele

kompas afgesteld op het belang van de jeugdige in kwestie en niet meer op het goedhouden van de onderlinge samenwerking. Maar hoe ver gaat inclusie werkelijk? Ben je er al met deze voorbeelden? En moet het altijd op deze manier?

Wat is inclusief werken?

Inclusief werken is het op alle momenten kunnen integreren van de verschillende perspectieven in een situatie. Zo is er het kindperspectief, het ouderperspectief, het perspectief van de onderwijsprofessional, van jeugdhulpprofessional tot en met het perspectief van de politiek verantwoordelijken. Dat vraagt veel van professionals. Het kán helpen om die perspectieven actief op te halen bij de betrokken partijen, maar dat is niet per definitie inclusief werken. Het integreren van alle verschillende zienswijzen in een bejegening die passend is, duurzaam is, voor alle partijen te verdragen is en kans van slagen heeft, dát is waar het bij inclusie om gaat. Je hoeft dus niet per se altijd iedereen om tafel te hebben, als je maar zeker weet dat je hun perspectieven kunt meenemen. En perspectieven, dat is dus iets anders dan een mening.

Om inclusief te werken is het helemaal niet noodzakelijk dat er groot, samenlevingsbreed, multi- of interdisciplinaire overleg plaatsvindt. Een goed plan houdt rekening met alle perspectieven en geeft ook antwoord op de vraag waarom het ene perspectief prevaleert boven het andere. Deze morele afweging moet voorafgaand aan elke beslissing waar meer partijen bij betrokken zijn. Dat kan ook in een gesprek met een paar kernpartners die de verschillende zienswijzen kunnen integreren.

Een oudergerichte gemeente

Een oudergerichte gemeente heeft een oudergerichte attitude. Dat betekent dat de gemeente ouders vriendelijk bejegend, gevoel heeft voor de signalen die ouders geven en gericht is op de noden en behoeften van ouders. Daarnaast faciliteert de gemeente oudergericht werken voor medewerkers en voor medewerkers in het sociaal domein en de publieke gezondheid. Voor de gemiddelde ouderbegeleider zijn dit open deuren, maar het heeft meer consequenties. Ouders willen betrokken professionals die oog hebben voor hun (bijzondere) positie. Ze willen geïnformeerd worden, in dialoog kunnen met professionals en weten welke overwegingen een rol spelen. Daarnaast willen ze inbrengen wat alleen zij kunnen inbrengen: specifieke ouderkennis over hun kind(eren). De verbinding maken tussen de professionele kennis van een organisatie enerzijds en de ouderkennis anderzijds is van groot belang voor het succes van een plan voor een kind.

De aandachtsfunctionaris

Het aanstellen van een aandachtsfunctionaris ouderbetrokkenheid, een ouderbegeleider of een ouderfunctionaris is voor een organisatie of samenwerking een stap op weg naar echte oudergerichtheid. Als aandachtsfunctionaris (met welke functietitel dan ook) is je rol in dat proces tweeledig: enerzijds ben je dé vertegenwoordiger van het perspectief van ouders. Als daar vragen over zijn, wordt van jou verwacht dat je er verstandige dingen over zegt. Het is de voor kant van je rol: uiting geven aan de noden en behoeften van ouders.

De andere kant is dat je als aandachtsfunctionaris een rol hebt in het meenemen van (alle) collega's naar oudergericht handelen, waardoor je rol als aandachtsfunctionaris op termijn overbodig moet worden. Dat betekent dat je, naast het verwoorden en uiting geven aan de noden en behoeften van ouders, dus ook voortdurend vraagt waarom collega's iets (nog) niet weten, wat ze gedaan hebben om erachter te komen en hoe ze van plan zijn daar op korte termijn vorm aan te geven.

Iedere organisatie die er intrinsiek voor kiest om echt oudergericht te werken zal met name die tweede rol omarmen. Het helpt om als aandachtsfunctionaris goed na te gaan hoe je organisatie hierin staat en hoe dat standpunt gedeeld wordt door de organisatie. Een organisatie die vooral de eerste rol van je verwacht, zit mogelijk niet te wachten op al te veel ontwikkelvragen aan medewerkers. Daar hadden ze immers de aandachtsfunctionaris voor bedacht. Je kunt je afvragen of dat echt oudergericht is, of dat de aanstelling van de specifieke functionaris een manier is om een 'probleem' weg te organiseren.

Afstemming

Het perspectief van ouders zou het startpunt van ieder plan van aanpak voor een kind moeten zijn. Volgens het ouderschapsmodel van Alice van der Pas zijn en blijven ouders immers eindverantwoordelijk voor hun kind. Ze zijn de belangrijkste continuïteitsfactor. Voor een goed plan gelden maar een paar voorwaarden die best eenvoudig zijn:

1. **Het plan moet passen bij dit kind**
2. **Het plan moet draagvlak hebben bij de ouders**
3. **Er moet een organisatie zijn die het kan uitvoeren**
4. **Er moet budget voor beschikbaar zijn**

Betekent het dat ouders het voor het zeggen hebben? Nee. Het betekent alleen dat je vertrekt bij het perspectief van ouders en met hen niet verder gaat dan waar hun ontwikkelmogelijkheid en daarmee hun draagkracht ligt. Totdat een kind 12 jaar is, zijn de ouders het uitgangspunt. Vanaf 12 jaar zijn dit de ouders en het kind samen, en vanaf 16 jaar heb je primair met de jongere te maken. Zelfs vanuit een juridisch kader is het niet echt ingewikkeld, al verdient het aanbeveling om altijd (ook boven de 12 en 16 jaar) te zorgen voor goede afstemming met ouders.

Aansluiten bij ouders

Binnen gemeenten zijn er verschillende professionals die allemaal met kinderen en dus ook hun ouders te maken hebben. Voor de ene professional is oudergericht werken vanzelfsprekender dan voor de ander. Jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen zijn vanuit hun betrokkenheid bij grote groepen kinderen en hun ouders gewend om veel rekening te houden met ouders. Toch zien zij ook ontwikkelmogelijkheden en ze werken vanuit een JGZ Preventieagenda aan thema's als hechting en aansluiten-bij-ouders. Ook welzijnsprofessionals kennen een lange traditie in het aansluiten bij ouders. Het is goed als de verschillende professionals in de lokale teams, het onderwijs en de zorg op de hoogte zijn van elkaars positie ten opzichte van ouders, ouderbetrokkenheid en oudergerichtheid. Het voorkomt discussies, valse verwachtingen en aannames en kan de ondersteuning van het ouderschap verbeteren. Daarmee is de inzet op het versterken van ouderschap ook een preventieve maatregel.

De comfortzone

Elke agoog kent de zone van de naaste ontwikkeling: een persoon kan alleen leren als hij zich veilig en comfortabel voelt. Die comfortzone is ook wat mensen zoeken als ze zich bedreigd of aangevallen voelen. In de comfortzone is geen ontwikkeling mogelijk; mensen blijven doen wat ze doen. De zone van de naaste ontwikkeling is de naastgelegen zone waar mensen, als ze zich veilig genoeg voelen, samen met iemand anders best op verkenning willen. Daar vindt leren en ontwikkeling plaats en afhankelijk van de relatie met de begeleider kunnen hierin stappen worden gemaakt. Een agoog die geen rekening houdt met die zone van de naaste ontwikkeling en te ver buiten de comfortzone van ouders reikt, nodigt uit tot weerstand. Er is dan namelijk iets te beschermen voor die ouder.

Overigens geldt dat andersom ook: professionals kennen eveneens een zone van de naaste ontwikkeling en in de tweede rol van de functie (de organisatieontwikkelingsfunctie) van aandachtsfunctionaris is het van belang om hier sensitief mee om te gaan. Het eerste deel vraagt van aandachtsfunctionarissen soms ook een scherpe verwoording van hetgeen ouders, vanuit het belang van hun relatie met de professionals, niet kunnen zeggen.

De waardigheidscirkel

In het duiden van de onderlinge relaties, communicatieproblemen en misverstanden is de waardigheidscirkel een behulpzaam model. Dit model is ontwikkeld naar aanleiding van een onderzoek door de Universiteit van Humanistiek in Utrecht en neemt de behoefte om 'waardig' behandeld te worden als uitgangspunt. Hoewel niet ontwikkeld voor oudercommunicatie is het heel herkenbaar. Het geeft professionals die aansluiting zoeken bij ouders handelingsperspectieven in hun communicatie.

De waardigheidscirkel beschrijft vier vormen van onwaardig handelen in relaties. Vertaald naar de ouder: als een ouder zich behandeld voelt vanuit het beeld van 'kind', 'leegte', 'monster' of 'voorwerp' dan is het moeilijk om hen nog zonder bijkomende emoties in het gesprek te betrekken. Ouders willen, zeker als er problemen zijn met hun kind, waardig behandeld worden. Ze willen benaderd worden vanuit (respectievelijk) 'volwassene', 'deelname', 'vriend' en 'uniek'.

De gedachte achter de waardigheidscirkel geeft een moreel geladen antwoord op de vraag hoe je invulling kunt geven aan (samenwerkings)relaties. Voor de professional zelf, maar ook in de onderlinge contacten. Werken met ouders vergt namelijk een duidelijk moreel kompas en voortdurende morele afwegingen, waarbij ook de eigen geschiedenis, het eigen ouderschap of de eigen ervaring met ouders een rol speelt. Om op een weloverwogen manier de afwegingen te maken, kan de waardigheidscirkel een goed instrument zijn.

'Werken met ouders vergt een duidelijk moreel kompas'

In het werken met ouders blijken zij zelf erg goed te kunnen zeggen in welk kwadrant van de cirkel zij hun uitdaging vinden. Onlangs vertelde een moeder: 'Ze vinden mij een "monster", denk ik. Hoe word ik weer als vriend gezien?' Vanuit die zelfreflectie zijn zij ook gemakkelijker in staat om de positie van de gesprekspartners te (door)zien.

Morele afwegingen

Durf verder te reiken dan de aanstelling van een aandachtsfunctionaris of het aan tafel zetten van ouders. Om echt morele afwegingen te kunnen maken zijn er kaders nodig, maar gaat het juist ook om de afwegingen binnen die kaders. Welk belang prevaleert op welk moment? Werken met ouders moet en doet iedereen, maar werk je oudergericht? Maakt de gemeente daarin keuzes en faciliteert ze de ontwikkeling naar echt oudergericht werken? Instrumenten zoeken die niet meteen een antwoord geven, maar helpen om de juiste vragen te stellen, dát is wat een gemeente of een organisatie oudervriendelijk maakt.

Bronvermelding

Dit artikel is eerder verschenen in het tijdschrift Ouderschapskennis (editie 3, 2019).

Column Anja Meulenbelt

Corona en single moms:

Het wordt tijd dat ouderschap weer op de politieke agenda komt

Op een dag ging Carol naar de super met haar twee kinderen van vier en zes, en wat bleek: ze mocht er niet in. Dat wil zeggen: zij mocht er wel in, maar haar kinderen niet.

Het nieuwe 'deurbeleid' in verband met de coronacrisis, mensen die boodschappen komen doen moeten alleen komen, en mogen hun gezin niet meenemen. Daar is in te komen, alleen, wat doe je als je een alleenstaande moeder bent? Veel moeders die het in hun eentje moeten doen hebben het al niet makkelijk, maar nu extra zwaar. De opvang is dicht, de school ook. Kinderen naar opa en oma brengen is ook al uitgesloten. Iemand vragen om even op te passen, nee die doen dat liever niet. Flink hamsteren is een oplossing, dan hoef je niet zo vaak. Maar daar moet je geld voor hebben, en dat heb je niet als je het wekelijks doen moet van 38 euro. Bestellen kun je ook niet overal, en bovendien kost dat geld waar je anders vier pakken spaghetti van kunt kopen. Kinderen in de auto laten kan niet als je geen auto hebt. Thuis laten kun je kleine kinderen niet, bovendien, het mag niet. Wat dan: je kinderen maar buiten aan de lantaarnpaal vastbinden?

Over Anja Meulenbelt

Anja Meulenbelt is publicist, schrijfster en politica. Ze is bestuurslid van de politieke partij BIJ1 in de gemeente Amsterdam en vrijwillig medewerker bij de stichting Single Supermom.

Inmiddels zijn er ook supers en andere winkels die besloten hebben dat dit een noodgeval is, en dat kleine kinderen mee naar binnen mogen, maar dat kan per winkel verschillen en ook de voedselbanken hebben strengere regels. Het kan je wel gebeuren dat je woedende reacties krijgt van andere klanten, die je uit moet leggen dat je speciale toestemming hebt. Dit is maar één probleem, en zeker niet de ergste. Maar het toont aan dat alleenstaande ouders vrijwel altijd worden vergeten, ook al zijn de gevolgen van de coronacrisis voor hen extra ingrijpend.

Het is hoog tijd om hier aandacht aan te schenken, door zowel politiek (links) als binnen het feminisme, niet alleen nu, maar ook (structureel) na de crisis.

Alleen al in Amsterdam wonen er 40.000 alleenstaande ouders, negen op de tien zijn moeders. Landelijk gezien zijn dat er een half miljoen. Het is een groep waarvan een groot deel structureel in de problemen zit, maar tot op heden was er geen politieke partij die voor die groep opkomt. Links is niet vreselijk geïnteresseerd, en helaas, ook de meeste feministen zijn meer geïnteresseerd in het doorbreken naar de top, en streven naar gelijk loon. Gericht op vrouwen dus, die in de buurt komen van een glazen plafond, en dat zijn er heel weinig, voor wie het loont om evenveel te verdienen als de mannen uit hun eigen sociale milieu. Voor de vrouwen die in de super achter de kassa zitten is het niet de moeite evenveel te verdienen als de mannen die de vakken vullen, ze verdienen allemaal precies even slecht.

Alleenstaande moeders zijn een groep waar weinig aandacht voor is, maar die ongenadig illustreren wat er mis is met de manier waarop onze samenleving economisch is georganiseerd. Een kwart van de moeders leeft op of onder de armoedegrens. Een onevenredig groot deel van hen zit in de bijstand. Van bijstand alleen kun je met kinderen niet leven, dus moeten ze ook nog achter mogelijke toeslagen aan, en hopen dat ze in een gemeente wonen waar het mogelijk is om een kledingpakket, een fiets, of een laptop voor de kinderen te veroveren. Want onze overheid is reuze begaan met de kindarmoede, en stuurt miljoenen naar de ge-

meentes om 'hulp in natura' uit te reiken om arme kinderen te helpen, maar komt niet op het idee dat er geen arme kinderen zouden zijn als er geen arme ouders bestonden. Dat het dus niet moet gaan om een moderne vorm van liefdadigheid, maar om een structurele vorm van economische rechtvaardigheid die in zou houden dat mensen die kinderen groot brengen een fatsoenlijk inkomen hebben. Het schijnt dat we vergeten zijn dat kinderen op de wereld zetten niet een privé hobby is waar je nu eenmaal genoeg geld voor moet hebben (een kind kost gemiddeld een ton), maar dat als we als samenleving voort willen bestaan, er steeds weer een nieuwe generatie in de steigers moet worden gezet. Want ook als vrouwen tegenwoordig het recht hebben om er voor te kiezen géén kinderen te krijgen, hebben we de kinderen van anderen nodig. Nooit was dat zo duidelijk als nu, nu we dankbaar moeten zijn voor de mensen die in de zorg werken, die pakjes rondbrengen, die de vakken vullen en de straten schoonhouden. 'Vitale' beroepen heet dat opeens. En nu de betaling nog, die voor de meeste van dat werk niet bepaald riant is.

Ook na een halve eeuw feminisme, is het nog steeds voornamelijk een vrouwenprobleem hoe je gezin en (betaald) werk kunt combineren. In de jaren zeventig dachten wij feministen nog naïef dat de mannen vanzelf wel meer binnenshuis zouden gaan doen, naarmate de vrouwen meer buitenshuis zouden gaan werken. Dat laatste is gebeurd, maar van een eerlijke verdeling van betaald en onbetaald werk is nog steeds geen sprake. Voor hoogopgeleide vrouwen, of vrouwen met een goed verdienende partner is dat veel minder een probleem. Die huren dan andere, vaak lager opgeleide vrouwen in om bij ze te komen stofzuigen en op de kinderen te passen.

Terwijl de kloof tussen vrouwen en mannen langzaam, heel langzaam kleiner wordt, wordt de kloof tussen vrouwen die flink verdienen en vrouwen die voor hun werk nog niet het minimumloon krijgen alleen maar groter. Wat betekent dat als we het over feminisme hebben, we het altijd óók over klasse moeten hebben. En over kleur. Kijken we naar de alleenstaande moeders die zich verenigd hebben in het grootste platform, Single SuperMom, dan zien we veel vrouwen met een migratieachtergrond, en dat zijn ook vaak de vrouwen die weinig verdienen.

“Heb oog voor alle ouders en wees solidair met ouders door te investeren in ondersteunende voorzieningen voor ouders.”

Van vrouwen wordt nog steeds verwacht dat we werken alsof we geen kinderen hebben, en onze kinderen verzorgen alsof we geen werk hebben. Het kind van de rekening zijn de alleenstaande moeders die op een of andere manier moeten zorgen dat ze én aan geld komen, én voor hun kinderen kunnen zorgen. En er dan ook nog op aan gekeken kunnen worden dat ze leven op de zak van de hardwerkende belastingbetalers en dankbaar moeten zijn als ze bijstand krijgen - waar ze dan natuurlijk wel een tegenprestatie voor moeten leveren tegenwoordig.

Dat ook de meeste feministen (m/v/x) weinig belangstelling hebben voor alleenstaande moeders heeft een historische reden: in de jaren zestig en zeventig werd van vrouwen nog verwacht dat ze ‘van nature’ vooral geschikt waren om moeder en huisvrouw te worden, en thuis te blijven. Daar verzette het prille feminisme zich tegen: vrouwen konden meer. En hadden net zo goed recht op zelfontplooiing en economische onafhankelijkheid. Maar van de weeromstuit heeft moederschap een oubollige klank gekregen, alsof het per definitie een conservatief trekje is om nog kinderen te willen. En als je ze wilt: dan is dat volledig je eigen verantwoordelijkheid. Als we het hebben over ‘emancipatie’ dan bedoelen we dus voornamelijk dat vrouwen mee moeten doen in de mannenwereld, evenveel moeten verdienen, even vaak aanwezig zijn in de topposities. Maar dat is een heel eenzijdige definitie van feminisme, die een groot en belangrijk deel van ons leven buiten beschouwing laat. En die bovendien alle vrouwen in de steek laat die werken in de onderbetaalde en niet betaalde zorg. In de verpleging, in de thuiszorg, als huishoudelijke hulp.

Het wordt tijd dat ouderschap weer op de politieke agenda komt. Naast erkenning en betere betaling van al die onderbetaalde mensen die ervoor zorgen dat het leven onder de coronacrisis doorgaat, moet het ook vanzelfsprekend worden dat mensen die hun onbetaalde tijd en energie investeren in de kinderen, daar op zijn minst erkenning en waardering voor krijgen. Nu wordt duidelijk wat we al konden weten: hoe gammel en onrechtvaardig ons huidige economische systeem in elkaar zit, hoe bezuinigingen op de ouderenzorg ons nu opbreekt, hoe de privatiseringen ervoor gezorgd hebben dat ziekenhuizen failliet kunnen gaan, en hoe de steeds verder oprukkende ‘flexibilisering’ van werk ertoe leidt dat een massa mensen een uitkering aan moet vragen, nu de markt in elkaar stort.

Alleenstaande moeders zijn maar één van de groepen waarvan nu duidelijk zou moeten worden dat ze beter verdienen. Letterlijk. Bij1 is de eerste partij die daar aandacht voor opeist, en een manifest heeft geschreven: op de bres voor alleenstaande moeders. Het is ons ook gelukt om, samen met de grassroots organisatie van de moeders zelf, Single SuperMom, er in de gemeenteraad voor te zorgen dat alleenstaande moeders expliciet worden genoemd in de armoedepolitiek, en er steun komt voor instanties in Amsterdam, éénouderpunten, waar alleenstaande moeders voor advies en steun terecht kunnen.

Bronvermelding

Deze column is eerder verschenen op de website [Amsterdam Bij1](#).

Interventies

Een solidaire gemeenschap investeert in alle ouders en biedt extra ondersteuning voor ouders die vragen hebben over het ouderschap. Het NCJ heeft de ambitie om samen met de JGZ en samenwerkingspartners te werken aan een impactvolle praktijk. Deze impactvolle praktijk kenmerkt zich door kwaliteit, afgemeten aan de inzet van effectieve interventies, getoetst aan de hand van wetenschap en de praktijk. Het NCJ heeft vijf interventies in beheer om maatschappelijke uitdagingen beter aan te pakken en een kwaliteitsimpuls te geven aan de pijlers hechting, ouderschap, gezondheid en weerbaarheid van de JGZ Preventieagenda. JGZ-organisaties hebben al verschillende initiatieven genomen om beter aan te sluiten bij ouders. In de eerder uitgebrachte kijk op de praktijk zie je hier verschillende voorbeelden van.

BUFFER 2

Een goede taakverdeling

BUFFER 2

Een goede taakverdeling

De tweede buffer van ouderschap gaat over een goede taakverdeling. Om deze buffer verder te illustreren bespreekt Marjet Winsemius de taakverdeling tussen werk, gezin en zorg. Daarna volgt een artikel en een podcast van Wim Goossens waarin hij pleit voor het samenvoegen van ouderlijke en professionele kennis.

Buffer goede taakverdeling

Een goede taakverdeling in huis, maar zeker ook met instellingen en voorzieningen buitenshuis (denk aan de kinderopvang) maakt dat ouders er niet alleen voor staan. Daarnaast is een sociaal netwerk essentieel; voor ondersteuning, om te sparren, maar ook om gewoon af en toe even tijd voor jezelf te organiseren.

Artikel Marjet Winsemius

Ouderschap op de kaart

De dag dat wij hoorden dat het een tweeling was stond de tijd even stil. Wisten wij veel hoe we een kind moesten opvoeden, laat staan twee. Dus toen het moment aanbrak dat de verloskundige als laatste zorgverlener ons huis verliet, stonden de tranen me nader dan het lachen. Zij was zo goed om dit te zien en vroeg wat er was. Ik had per slot van rekening twee gezonde kinderen op de wereld gezet na een voldragen zwangerschap. Schoorvoetend bekende ik mijn onzekerheid; Hoe ga ik dit doen? Hoe word ik nou een goede moeder met twee van die hummels? Haar reactie was goud waard: 'Baby's hebben 4 dingen nodig: slapen, eten, een schone luier en liefde. Als je dat allemaal gedaan hebt, dan ga je rustig even ergens een boek lezen.'

Het zijn dit soort adviezen waar je wat aan hebt als ouder. Ik noem ze de gouden regels van het ouderschap. Maar belangrijker nog was het feit dat mijn verloskundige oog had voor mij als ouder. Zodra een vrouw zwanger is, gaat het over haar. Haar gezondheid.

Over Marjet Winsemius

Marjet Winsemius is directeur van de Stichting Voor Werkende Ouders en mede initiatiefnemer van de BV Familie. Marjet maakt zich met de Stichting Voor Werkende Ouders hard voor de juiste voorwaarden om werk, gezin en zorg te kunnen combineren. Ouders en oudercommissies kunnen zich aansluiten. Naast haar werk als directeur is ze als zzp'er werkzaam in de vakgebieden coaching, communicatie en projectleiding.

Vaak wordt de man hierin al overgeslagen. Maar zodra het kind er is, gaat het alleen nog maar om het kind en worden beide ouders niet of nauwelijks gezien. Terwijl hun gemoedstoestand van groot belang is voor de gezondheid en welvaren van het kind. Dit zie je op andere plekken ook terug. Iedereen speelt namelijk een rol in het op de kaart zetten van ouderschap.

Zo ontbreekt het ook aan de werkgeverstafel. Waarom voeren werkgevers geen gesprek met hun werknemer over hoe ze het willen doen als het kind geboren is? Over wat de ouder verwacht en hoe de werkgever kan ondersteunen in deze eerste fase? Mooier nog zou zijn dat beide werkgevers met beide ouders aan tafel gaan zitten. Nog mooier als dit een onderdeel wordt van het jaarlijkse functioneringsgesprek. Hoe gaat het thuis?

“Het vinden van een juiste balans tussen de verschillende rollen die een ouder op zich neemt is uitdagend. Probeer ouders hierin te ondersteunen.”

Ouders zelf kunnen ook wat doen. Wij zien maar al te vaak dat ouders dit gesprek helemaal niet voeren. Wie gaat er naar het consultatiebureau? Mag de laptop 's avonds ook open? Wie maakt de doktersafspraken? Wie is er wanneer thuis? Ouders zouden een ouderschapsplan moeten opstellen en dit regelmatig aan die keukentafel met elkaar moeten bespreken.

Ook de overheid speelt een rol in het ouderschap en de combinatie werk, gezin en zorg. Wij hebben de afgelopen jaren gepleit voor langer geboorteverlof voor partners na de bevalling en met succes. Vanaf 1 juli krijgen partners totaal 6 weken gedeeltelijk betaald verlof. Het is een stap in de goede richting om de rolverdeling tussen ouders gelijk te trekken. Maar we zijn er nog niet. Ouderschap zeker in combinatie met werken vraagt ons aller aandacht.

De afgelopen maanden waren voor werkende ouders helemaal een uitdaging. Ouders waren ouder, leerkracht, werknemer of gever, entertainer, partner en cipier in 1 en dat allemaal op zo'n 120 vierkante meter. Het heeft op veel plekken duidelijk gemaakt dat er dingen anders moeten. Het roept ook grotere vraag op. Wat betekent ouderschap? Hoe combineren ouders werk, gezin en zorg? Hoe kunnen wij ouders ondersteunen in het belang van het kind? Door ouderschap en de combinatie werk, zorg en gezin op de kaart te zetten hopen wij dat het voor onze kinderen later geen 'ding' meer is. Willen jullie ons daarmee helpen?

Bekijk ook eens

- ➔ Vanaf 1 juli hebben partners recht op 5 weken aanvullend geboorteverlof. Zij krijgen dan 70% van hun salaris uitbetaald. Speciaal voor ouders maakten BV Familie **een korte film** over het aanvullend geboorteverlof. Vaders vertellen over hoe zij het ouderschap ervaren.
- ➔ BV Familie heeft een speciale op maat gemaakte nieuwsbrief, **Wat Ouders Willen Weten (WOWW)**. Ouders schrijven zich in voor de nieuwsbrief met de (verwachte) geboortedatum van hun kind en krijgen dan op specifieke momenten informatie die op dat moment van belang is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan geldzaken, verzekeringen, gezondheid, kinderopvang, vaccinaties etc. Ook vind je veel checklists op de site, speciaal gemaakt voor ouders.
- ➔ Speciaal voor ouders die een baby verwachten heeft BV Familie een Ebook gemaakt, **Hoera Zwanger!** Hierin vinden ouders allerlei praktische informatie.
- ➔ Op de site **Eerste Hulp bij Gezin** kunnen ouders terecht voor handige tools van de werkszorg-berekenaar tot verlofplanner.
- ➔ Volg **'Voor Werkende Ouders'** en **'BV Familie'** op Facebook voor het laatste nieuws en ontwikkelingen rondom ouderschap, werk, gezin en zorg.
- ➔ Ruim 1 op de 3 vaders en moeders vindt de druk binnen het gezin te hoog. Hoe gaat het anno 2018 écht met de BV familie? In deze indringende documentaire **'Ticket to the tropics'** van Renate Tromp vertellen grootouders, ouders én kinderen hoe het écht met ze gaat.

Artikel Wim Goossens

‘Ouders willen gezien worden als ouders’

De afgelopen 25 jaar ontmoette Wim Goossens ruim 250 professionals. Niet alleen als vader van zijn verstandelijk beperkte zoon, maar Wim geeft ook les in ouderschap en ouderschapsbegeleiding. Het begrip ouderparticipatie in de zorg loopt dan ook als een rode draad door zijn zakelijke en door zijn privéleven. Hij schreef artikelen en vertelt erover, met emotie, want: ‘Ik ben vader met heel mijn hebben en houden.’

Wim Goossens pakt zijn telefoon en scrollt door de foto's. 'Kijk, midden op de dag krijg ik ineens deze foto opgestuurd door de groepsleider van Michel.' Op de foto ligt de zoon van Wim languit in het zwembad. 'Die foto doet me wat, daar word ik blij van. Die groepsleider snapt dat. Voor hem is het een kleine moeite om de foto te sturen, voor mij heeft die foto grote betekenis. Omdat die laat zien dat Michel het naar zijn zin heeft en omdat het gebaar laat zien dat de groepsleider weet waar ik behoefte aan heb. Dat is de wederzijdsheid die er moet zijn in de samenwerking tussen ouder en professional. Daarom is 'ouderparticipatie'

Over Wim Goossens

Wim Goossens is als expertdocent ouderbegeleiding werkzaam bij de Zuyd Hogeschool en heeft voor het NCJ eerder kennisclips gemaakt over de oudergerichte organisatie en over het verbeteren van de oudergerichtheid van organisaties. Daarnaast verzorgt hij als freelancer colleges, workshops en trainingen op het gebied van groepsdynamica, groepswerk en communicatievraagstukken.

zo'n complex begrip. Want wie werkt met wie samen? Het begrip wordt te vaak uitgelegd als: hoe kunnen ouders participeren in wat de professionals hebben bedacht! Terwijl het net zo goed moet zijn: hoe participeren professionals samen met ouders? Het draait allemaal om wederkerigheid, waarbij de professional meer moeite moet doen om zich in de context van de ouder te verplaatsen.'

Wat willen ouders écht?

Wim Goossens weet waarover hij praat. Zijn zoon Michel heeft autisme en is ernstig verstandelijk beperkt. De afgelopen 25 jaar hebben Wim en zijn vrouw te maken gehad met ruim 250 professionals. Bovendien leidt hij in zijn functie als expertdocent studenten op in de vakken ouderschap en ouderbegeleiding. Wim: 'Als we praten over ouderparticipatie in de zorg, is het op de eerste plaats goed om te weten dat hierover wetgeving bestaat. Het is dus geen hoffelijkheid van een instelling dat er een cliëntenraad bestaat, nee, dat móét. Een organisatie moet aan bepaalde voorwaarden voldoen op het gebied van ouderparticipatie.'

Zo zijn medewerkers verplicht aan de slag te gaan met de ouders, zij moeten nadenken over de procedures die er zijn om tot samenwerking te komen. Bovendien moet de organisatie een inhoudelijke visie hebben over ouderparticipatie. Toch zijn er ook dan nog risico's. Een instelling kan de gedachte hebben: we hebben toch een cliëntenraad, we doen toch wat de wet voorschrijft? En daarin hebben ze gelijk, maar ze gaan daarmee totaal voorbij aan de affectieve aspecten van ouderparticipatie. Wat willen ouders nou écht voor hun kind? En hoe willen zij als ouder worden gezien en erkend? Professionals spreken ook vaak over 'verwantenparticipatie'. Fout! Dat begrip creëert afstand. Ik ben geen verwant van Michel, ik ben zijn vader, mijn vrouw is de moeder en mijn dochters zijn z'n zussen.'

Frikandellen bakken

Wat ouders echt willen, heeft alles te maken met het erkennen van de affectieve relatie. Wim: 'Ouders willen vanuit hun ervaringskennis en verantwoordelijkheid betrokken zijn bij hun kind. Wie vanuit het ouderperspectief kijkt, zal altijd de onlosmakelijke verbondenheid, betrokkenheid en eindverantwoordelijkheid van de ouder erkennen. Ten tweede willen ouders controle, dus vanuit ouderdeskundigheid invloed kunnen uitoefenen. Verder is affectie een belangrijk begrip voor ouders. Zij willen niet alleen worden gezien als opvoeder, maar ook als vader en moeder. Tot slot willen ouders graag erkenning van de schaduwkanten van hun ouderschap. Ze willen dat ook de pijn, het verdriet en de onmacht worden gezien. Dit zijn de gezamenlijke behoeftes.'

Maar ouders verschillen van elkaar en iedere ouder wil op zijn eigen manier participeren en heeft dus individuele behoeftes. De ene moeder gaat graag in overleg met de directie, terwijl de andere liever een middag frikandellen komt bakken. De ene vader wandelt graag met zijn kind, terwijl de andere vader meedenkt over de nieuwe inrichting van de gemeenschappelijke huiskamer. Een organisatie moet zich hiervan bewust zijn, die moet hierover in gesprek gaan met ouders.

Oudergericht denken betekent denken in verschillen tussen ouders. Ik pleit in dit verband dus ook voor een herwaardering van ogenschijnlijk laag gewaardeerde activiteiten. Zo was er een moeder die op een bepaald moment geen contact kon krijgen met haar kind, dat in een instelling woonde. Het was alleen mogelijk haar kind van grote afstand te bekijken. Dit zorgde voor veel verdriet. Op een middag vroeg de groepsleidster haar of ze de menukaart voor haar kind mee wilde invullen. Een op het eerste gezicht onbelangrijke activiteit die de moeder diep raakte. Het meedenken over wat haar kind zou eten, was op dat moment dé manier om toch contact met hem te maken.'

Chaos en verdriet

Volgens Wim kan een dialogische samenwerking bijdragen aan een succesvolle ouderparticipatie in de zorg. Voordat hij uitlegt wat die samenwerking inhoudt, vertelt Wim over het moment waarop hij bedacht dat er iets moest veranderen: 'We zaten midden in een ernstige crisis met Michel. Er was chaos, verdriet en onmacht. We waren ten einde raad en we wisten niet wie van de professionals die bij de crisis waren betrokken de eindverantwoording had. Dat is voor een ouder angst-aanjagend. Tot de orthopedagoog zei: 'Ik neem vanaf nu de eindverantwoordelijkheid.' ik voel nóg emotie als ik terugdenk aan dat moment. Ze zei ook: 'Jij had moeten weten wie de verantwoordelijkheid had. Het is fout dat dat niet zo was. Het behoort tot mijn beroepsopdracht om dat duidelijk te maken.'

“Erken de deskundigheid van ouders. Voor een goede samenwerking én taakverdeling is een wederkerigheid tussen ouders en professionals van belang.”

Het tweede moment was toen de orthopedagoog mij niet behandelde als een cliënt, maar als de vader van Michel. Toen ze vroeg: 'Zullen we samenwerken? Zullen we kijken hoe jullie als ouder kunnen bijdragen aan de behandeling van Michel?' We kregen erkenning als vader en als moeder, we voelden ons geen cliënt meer. Vervolgens ging ik in gesprek met ouders, collega's en professionals en luisterde naar hun ervaringen. Uit die gesprekken bleek dat iedereen de dialoog wil aangaan, ook de professionals. Iedereen beseftte ook dat de houding 'jij bent cliënt en ik ben de professional' géén gesprek op gang bracht. Uit die gesprekken kwam ook naar voren dat de professionals bang waren niet meer als deskundige te worden gezien: 'Mag ik dan geen professionele adviezen meer geven?' Jawel! Ze móéten die adviezen geven, maar wel vanuit gelijkwaardigheid en door middel van een dialoog. En rekening houdend met het hartverhaal van de ouder.'

Benieuwd naar het kind

Bovendien vindt Wim dat de professionals moeten beseffen dat hun wetenschappelijke kennis gelijkstaat aan de ervaringskennis van de ouders. Wim: 'Een ouder heeft een schat aan informatie over zijn kind op allerlei gebied. De groepsleider moet hier benieuwd naar zijn, want deze informatie is cruciaal voor de behandeling van en het omgaan met het kind. Hij moet aan de ouders vragen wat hém beelden zijn van de ontwikkelingsproblemen van hun kind.'

Eerst de beelden van de ouders, daarna de wetenschappelijke benadering. De dialogische samenwerking heeft alles te maken met het luisteren naar het ouderschap. Wat zijn de omstandigheden, wat zijn de kwetsbaarheden? Als je als professional een moeder treft met borderline, moet je niet zeggen: dit is een borderliner. Het is beter om te zeggen: dit is een moeder die borderline heeft als omstandigheid van haar ouderschap. Dat heeft dus invloed op hoe ze als ouder is én het heeft invloed op de kwetsbaarheid van haar ouderschap. Of: deze vader is gescheiden, dus die scheiding heeft invloed op zijn vaderschap.'

Twaalf brillen

'De professional moet ook schuld ontlastend te werk gaan in het gesprek. Praten over de opvoeding van hun kind is voor veel ouders bedreigend. Logisch, mensen kijken mee en hebben er een oordeel over. Die informatie knalt als een boemerang terug op het ouderschap. Hulpverleners moeten dus nooit het ouderschap de schuld geven van moeilijkheden. Ouders trekken dan meteen hun overlevingsjassen aan. Bedenk in plaats daarvan een creatieve manier om te praten over een kind. Zo ken ik een professional die tijdens de bespreking van het zorgplan altijd een doos met twaalf brillen meenam. Voor iedere gesprekspartner één. Vervolgens stelde hij aan iedereen de vraag: als jij kijkt met de bril van de ouder/groepsleider/directie/orthopedagoog/fysiotherapeut, wat voor beelden heb je dan bij het kind? Op die manier kwam er een dialoog op gang, want iedereen had zijn eigen beeld.'

De vragen die werden gesteld tijdens het intake-gesprek van Michel, gingen voor negentig procent over hem. Terwijl er ook aan ons, de ouders, vragen moesten worden gesteld: wat doet dit allemaal met u? Wat betekent het voor u als uw kind hier komt wonen?. Voer het gesprek ook vanuit het perspectief van de ouder. De professional moet het kind even uit zijn hoofd zetten en zich afvragen wat de ouder nodig heeft.

Koffie met vlaai

Ook een juiste bejegening van ouders kan onderdeel zijn van de dialogische benadering. Wim: 'Het bespreken van een zorgplan kan een taaie, theoretische aangelegenheid zijn. Denk dus aan alternatieven. Neem de ouders voor de bespreking van het plan mee naar de zorgboerderij waar het kind verblijft en spreek daar, ter plekke, over de voortgang vanuit het zien, voelen en mee-maken komt er een heel ander gesprek op gang. Of ga eens koffie drinken met de ouders, met een stuk vlaai erbij. Creëer een sfeer waarin er niet alleen over problemen wordt gepraat, maar ook over de positieve kanten van het leven van hun kind. Of neem dit verhaal: een moeder had geen vertrouwen in de groepsleidster van haar kind. Dat veranderde op slag toen de leidster alle moeite had gedaan om het haar van de jongen met een tube gel om te toveren in een stoer punkkapsel: tada! Kijk eens hoe prachtig deze heer eruit-ziet. Er was weer vertrouwen. Hier kon geen zorgplanbespreking tegenop. Wat hier gebeurde, was veel wezenlijker.'

De meeste verbazing van Wim ging de afgelopen jaren uit naar professionals die zelf vader of moeder waren en die toch zo (veroordeelend konden zijn. Hij dacht vaak: je weet zoveel over het ouderschap, hoe kan het dan dat er zo'n kloof bestaat tussen ons? In zijn colleges over ouderschap probeert hij opleiders en studenten daarom in contact te brengen met hun eigen beelden over ouderschap. Wim zelf voelde zich de afgelopen 25 jaar het meeste thuis bij professionals die werkten vanuit selectieve authenticiteit. Wim: 'Dus niet vanuit de functionele, maar vanuit de professionele nabijheid. Dat waren de professionals die konden zeggen: hier word ik zelf ook geraakt. En ik houd van professionals die buiten de gebaande paden en buiten de wettelijke regels durven te opereren ten behoeve van mijn zoon. Anders gezegd: professionals die een authentieke dialoog kunnen aangaan met ouders. Zo'n dialoog vormt de kern van de samenwerking tussen ouders en professionals.

Bronvermelding

Interview: Nicolette Kuijlaars, Tijdschrift balans. Jaargang 31, nr. 6 December 2018
Uitgeverij Rijpica. Podcast Wim Goossens.

Podcast Wim Goossens

In deze podcast neemt Wim Goossens ons mee in het samenvoegen van ouderlijke en professionele kennis. Hij vertelt hoe ouders en hulpverleners ieder vanuit hun eigen expertise gelijkwaardig kunnen samenwerken. Hierbij helpt het als de hulpverlener én de ouder naar hun eigen oordeel en houding kijken.

Beluister de podcast

BUFFER 3

Het innemen van een metapositie

BUFFER 3

Het innemen van een metapositie

De derde buffer van ouderschap gaat over het vermogen van ouders om een metapositie in te kunnen nemen. Om deze buffer verder te illustreren delen wij een column van ouderschapsdeskundige Janneke van Bockel waarin zij zich afvraagt wat Alice van der Pas zou zeggen over alle berichten in het nieuws aangaande kwetsbare gezinnen in de coronacrisis.

Daarnaast bespreken Sonja Ehlers en Edith Raap de basisprincipes om oudergericht te kunnen werken.

Buffer metapositie

Het is belangrijk dat ouders in staat zijn om eerlijk en actief te reflecteren op hun eigen handelen. Wanneer ouders in staat zijn om 'boven de situatie te hangen', krijgen zij inzicht in het effect van hun gedrag op hun kind. Dit inzicht heeft de ouder nodig om zijn (opvoed)vaardigheden wel of niet aan te passen.

Column Janneke van Bockel

Wat zou Alice zeggen?

3 april was de geboortedag van Alice van der Pas, de 'Grand Old Lady van de ouderbegeleiding', zoals Herman Baartman haar noemde in het in memoriam van Trouw toen ze in juli 2017 overleed. Ze is vaak in mijn gedachten. 'Wat zou Alice zeggen?', vroeg ik me bijvoorbeeld deze week af bij alle berichten over 'kwetsbare gezinnen' en 'kinderen die onveilig zijn thuis'.

Ze had een pesthekel aan de term 'kwetsbare gezinnen', dat weet ik wel. Ze zou erop wijzen dat het niet primair gaat om kwetsbaarheid, maar om veerkracht. Beschermende factoren houden de meest fragiele systemen op de rails, terwijl gezinnen die het ogenschijnlijk voor de wind gaat, bij het minste zuchtje wind van het padje kunnen raken. Dat was precies wat haar fascineerde. Dat ze daarbij tegen de stroom in roeide en geen vrienden maakte bij de hulpverleners die gewend waren om de kant van het kind te kiezen, maakte haar alleen maar strijdbaarder in haar missie.

Wat dat betreft is er weinig nieuws onder de zon, helaas. Ook in deze coronatijden springt iedereen pavloviaans in de startblokken 'want de kinderen moeten worden beschermd'. Dat getuigt van weinig vertrouwen in het kunnen van ouders. Als je het hebt over beschermen, schuift het al snel naar controleren en ingrijpen met normatieve vingertjes die bepalen waar de lat moet liggen. Terwijl 99% van de ouders, net als (bijna) iedereen in de samenleving, het beste wil voor kinderen. Er zijn helemaal geen tegengestelde belangen. Door oog te hebben voor ouders en solidair met hen te zijn, help je ook de kinderen.

Over Janneke van Bockel

Janneke van Bockel is ouderschapsdeskundige en auteur van diverse boeken, waaronder het 'uitvindboek voor ouders' dat ingaat op de psychologie van het ouderschap. Op haar website [metamama.nl](https://www.metamama.nl) richt ze zich op vraagstukken rond ouderschap, opvoeding, werk en gezin.

“Solidair zijn met ouders kan in het klein en het groot: een glimlach op het goede moment, een kaartje voor je gedachten, een telefoontje zonder aanleiding. Laat ouders merken dat je er voor hen bent.”

In de media gaat het ondertussen onafgebroken over ‘risico’, ‘onveilig’ en ‘oplopende achterstanden’. Toch zijn er niet significant meer meldingen of adviesvragen over huiselijk geweld binnengekomen bij Veilig Thuis, zo meldde Nu.nl. En de Kindertelefoon vertelde in Op1 dat er weliswaar meer gebeld wordt, maar dat het vooral kinderen zijn die hun verhaal kwijt willen, die hun vriendjes en de juf missen, die bang zijn dat het virus hun opa en oma treft, dat ze zich vervelen – maar opvallend weinig ‘echte ellende’. Wel zijn er ‘heel veel zorgen’ volgens de media. Niet voor zichzelf want 97% denkt het wel vol te kunnen houden (RTL nieuws), maar vooral voor anderen.

‘Wat zou Alice zeggen?’, vroeg ik me af. Hoe kunnen we al die helden die zo graag willen redden duidelijk maken dat ze van de regen in de drup raken door zich tegenover ouders op te stellen in plaats van solidair naast ouders te gaan staan? Alice zou op zijn minst een scherpe ingezonden brief naar de krant hebben gestuurd. En vol vertrouwen, als de druppel die de steen uitholt, blijven hameren op aandacht voor solidariteit met ouders.

Solidair zijn met ouders kan in het klein en in het groot. Stuur een kaartje, steek de handen uit de mouwen, glimlach extra hard waar nodig, organiseer opvang voor wie dat kan gebruiken, bied je aan om te sparren of stoom af te blazen, verzin oplossingen voor knelpunten, spreek je waardering uit, wees genereus met financiële regelingen – doe vooral wat nodig is. Maar onthoud alsjeblieft bij alles wat je doet, en voel dat in elke vezel van je lijf; elke ouder wil het beste voor zijn/haar kind. Daarom maakt ouderschap kwetsbaar. Dus heb een beetje compassie, en doe alles wat je voor kinderen wil doen samen met ouders. Uiteindelijk zijn zij de continue factor (en daarmee het fundament van onze samenleving). ‘Let een beetje op elkaar’, zei Rutte. Alice zou daar denk ik van maken ‘help elkaar een beetje’.

Bronvermelding

Deze column is eerder verschenen op [LinkedIn](#). Een bewerking van dit artikel verscheen op 9 april op de opiniepagina in [Trouw](#).

Artikel Edith Raap en Sonja Ehlers

Oudergericht werken is een vak

Beroepskrachten in het onderwijs, de jeugdhulpverlening, de jeugdgezondheidszorg en het maatschappelijk werk zijn sterk in het verklaren en begrijpen van kindgedrag. Je daadwerkelijk verdiepen in de ervaring en het perspectief van de ouders is nog geen gemeengoed, maar wel een voorwaarde om bij hen aan te kunnen sluiten. Een praktisch hulpmiddel hiertoe is een methodiek met als uitgangspunt de basisprincipes van oudergericht werken.

Een veranderproces is spannend. Je moet oud gedrag afleren en nieuw gedrag ontwikkelen. Veiligheid is daarvoor een voorwaarde. Als je je niet veilig voelt, sluit je je af. Een hulpverlener die met een ouder in gesprek gaat over de opvoeding zal die veiligheid dus moeten creëren. Daarvoor is nodig dat hij of zij uitgaat van de, in oorsprong, goede intentie van de ouder ten opzichte van zijn kind: het diepe verlangen van de ouder om het beste voor zijn kind te willen. Dit helpt om te voorkomen dat je de ouder veroordeelt. Een ouder voelt een negatief oordeel

Over Edith Raap en Sonja Ehlers

Sonja Ehlers en Edith Raap zijn beiden werkzaam als docent bij de Hogeschool Utrecht. Ze besteden aandacht aan de theorievorming van ouderschap en hebben vanuit de ouderschapstheorie van Alice van der Pas een methodiek over opvoedingsondersteuning opgezet. Daarnaast geven zij trainingen in oudergericht werken, PPG (praktisch pedagogische gezinsbegeleiding) en OPAd. Edith is bovendien mede-initiatiefnemer van de [podcastserie “levend verlies”](#).

haarfijn aan en sluit als een oester; hij voelt zich onbegrepen, wordt boos, verschijnt niet meer op afspraken enz. Alice van der Pas¹ noemt deze intentie van ouders om voor hun kind te gaan, ‘een besef van verantwoordelijk zijn’. Zij definieert ouderschap als het hebben van een besef van verantwoordelijk zijn. Het gaat om een ethisch besef dat zich afspeelt op identiteitsniveau.

Ouderschap versus opvoederschap

Ouderschap is tijdloos en onvoorwaardelijk, in tegenstelling tot opvoederschap. Dat is tijdelijk en kun je ook uitbesteden; het is een rol en gaat over gedrag. Onze gesprekken met ouders gaan meestal over de opvoedtaken van de ouder. Het gesprek met de ouder zou eigenlijk over de beleving van de ouder zelf moeten gaan en moeten aansluiten op het unieke en de essentie van ouderschap; de onvoorwaardelijke en tijdloze verbinding. Vanuit die beleving over opvoeding praten, levert een heel ander gesprek op. Een ouder die zich gezien en gehoord voelt als ouder, voelt automatisch ook meer ruimte om een ander te zien en horen: jou als begeleider, maar ook het kind.

“Erken de ouder als deskundige van zijn kind. Iedere ouder doet zijn best. Dat is niet altijd hetzelfde als het beste, maar wel precies genoeg voor deze ouders, op dit moment, in deze context.”

Basisprincipes

Alice van der Pas ziet de ‘ouderbegeleidende positie’ als hulpmiddel om in het gesprek steeds de verbinding met de ouder te (her)vinden en om methodisch en ethisch op het rechte pad te blijven. Zij onderscheidt de volgende drie basisprincipes van ouderschap:

1. Elke ouder heeft een besef van verantwoordelijk zijn.
2. Ouderschap maakt kwetsbaar.
3. De ouder is eindverantwoordelijk en dus opdrachtgever.

Van der Pas stelt dus dat we bij elke ouder uit moeten gaan van een ‘besef van verantwoordelijk zijn’ en dat dit automatisch kwetsbaar maakt. Elke vader en moeder weet dat er niet veel nodig is om het gevoel te krijgen dat je tekortschiet: ouders zijn zich zeer goed bewust van hun eigen ‘falen’ en gevoelens van schuld en schaamte zijn dichtbij. Ouders zijn daardoor kwetsbaar. Het derde basisprincipe gaat over wie de cliënt is in een hulpverleningstraject. Wij zien het kind meestal als cliënt, maar in feite komt de ouder bij ons met een vraag. ‘Help mij uit te zoeken wat er is met mijn kind’ of ‘help mij mijn kind beter op te voeden’. De hulpverlener moet ervoor zorgen dat de ouder de regie over het proces heeft en houdt.

Methodische benadering

In OPAd zijn de drie basisprincipes van Van der Pas methodisch vertaald.

Het besef van verantwoordelijk zijn

Er wordt begonnen met te onderzoeken wat de ouder in de lastige situatie voelt, denkt en doet en wat hij belangrijk vindt voor zijn kind. Daarbij wordt er gebruik gemaakt van

concrete en unieke voorbeelden; de ouder wordt als het ware opnieuw in de situatie gezet – dit helpt om terug te gaan naar het ‘hittepunt’ zodat de ouder ook zelf meer kan zien waar zijn dilemma zit, waar zijn emoties vandaan komen en wat zijn hindernissen zijn. De ouder voelt zich gehoord in zijn versie van het gebeuren. Mogelijk laat de ouder onbegrijpelijk gedrag zien, maar als we de ervaring onderzoeken, begrijpen we de achtergrond van het gedrag beter.

Koers houden

Als je een ouder niet begrijpt en zijn gedrag misschien onverantwoordelijk vindt kun je nog steeds wel proberen aan te sluiten op die intentie. De ouderbegeleidende positie is als een denkbeeldige kruk met drie poten waar je tijdens een gesprek met ouders op zit. Als je voelt dat je de verbinding met de ouder verliest, bijvoorbeeld omdat je gedrag van de ouder onbegrijpelijk of onverantwoordelijk vindt, zit je niet meer op deze kruk. In een dergelijke situatie moet je je afvragen welk van de drie poten weg is gevallen en die proberen te ‘repareren’. Repareren betekent niet het goedkeuren van het gedrag van de ouder, maar wel het weer in verbinding komen met de ouder.

De kruk gaat over de attitude van de hulpverlener. Het hanteren van gespreksvaardigheden, kan helpen op de kruk te blijven zitten. OPAd² - dit staat voor oudergericht pedagogisch adviseren - is een methodiek voor lichte opvoedvragen in drie stappen, gebaseerd op de basisprincipes van Van der Pas. In stap 1 sluit de begeleider aan bij de ouder, vraagt om zo concreet mogelijke beschrijving van zowel een lastige als positieve opvoedingssituatie inclusief de beleving

van de ouder. In stap 2 legt de begeleider zijn eigen informatie naast die van de ouder en ondersteunt de ouder bij het opnieuw begrijpen van de opvoedingssituatie. De begeleider zoekt naar hulpbronnen die de ouder in positieve situaties al tot zijn beschikking heeft en geeft eventueel nog suggesties. In stap 3 werkt de ouder een concreet stappenplan uit voor de toekomstige lastige situatie. Samen met de begeleider onderzoekt de ouder dit nieuwe plan op hindernissen, ook in hem of haarzelf, en zoekt hiervoor oplossingen.

De hulpverlener vertrouwt op de positieve intentie van de ouder, op zijn zoeken naar het goede voor zijn kind. De ouder voelt zich in dit streven erkend. Het maakt de ouder sterker en de hulpverlener onderkent gemakkelijker de kwetsbaarheid en de machteloosheid van de ouder.

Het kan zijn dat de ouder, nu hij erop terugkijkt, in zijn handelen dingen ziet die hij niet zo passend vindt en ideeën krijgt om het anders aan te pakken. Het kan ook zijn dat de ouder het gedrag van zijn kind juist beter begrijpt. Deze inzichten helpen de ouder verder. Ook wordt gevraagd hoe de ouder de situatie idealiter voor zich zou zien. Wat is zijn rol dan? Door hiernaar te vragen komt de ouder dicht bij wat hij belangrijk vindt. De relatie met zijn kind? De rust in huis? Zijn eigen rust?

Kwetsbaarheid

Er wordt rekening gehouden met de kwetsbaarheid van ouders door transparant te zijn over wat je als hulpverlener doet en bij alle stappen toestemming te vragen. De ouder weet zo wat hij kan verwachten,

wordt actiever in het gesprek en krijgt hier meer grip op. Als opvoeder met een opvoedvraag voel je je per definitie in de min; blijkbaar lukt het je niet goed genoeg op te voeden, want je hebt een probleem. OPAd diept daarom met de ouder ook concrete situaties uit waar het (of iets!) wel lukte. Ook wordt gekeken of de ouder iets daarvan kan gebruiken voor de toekomst: daarmee gelooft de ouder eerder dat het hem zal kunnen lukken. Daar is hij immers al eens eerder in geslaagd.

Verder biedt de hulpverlener informatie als suggestie aan en eigen indrukken ter overweging. Hoe voelt het voor een ouder als een hulpverlener zegt: 'je kind gedraagt zich zo op basis van een slechte hechting'? Gevoelens van schuld en schaamte worden door dit soort diagnoses versterkt. Als je daarentegen zegt: 'Kinderen die in het verleden... hebben meegemaakt, kunnen zich zo gedragen omdat zij op zoek zijn naar veiligheid en nabijheid van de ouder: herken je dit bij je kind?', dan voelt de ouder zich minder veroorzaker van het leed.

Eigenaarschap

De methodiek is erop gericht 'samen met de ouder op te denken'; de vragen van de begeleider helpen de ouder in het onderzoeken van de opvoedsituatie en zijn rol daarin. De vragen leiden tot inzicht bij de ouder en niet alleen tot inzicht bij de begeleider. Dit geeft de ouder een sterke positie. De positie van 'eigenaar' van het probleem en eigenaar van de mogelijke oplossing daarvan.

De hulpverlener stelt zich niet op als kenner van het kind; hij doet geen uitspraken over het kind, maar laat dat aan de ouder. Hij

stelt zich op als deskundige op het gebied van meer algemene kind kennis. Hij erkent de ouder als deskundige van zijn kind, vraagt naar wat die al weet en vraagt ook steeds of de ingebrachte informatie past. De begeleider helpt de ouder in stap 3 om tot een plan te komen dat concreet is en een zo groot mogelijke kans van slagen heeft en gebouwd is op eigen inzichten uit stap 2 en eigen competenties uit stap 1. Door de herkenbaarheid en eigenheid van de oplossing wordt de kans groter dat de uitvoering lukt. Dit versterkt dan weer het gevoel van competentie van de ouder en daarmee het eigenaarschap.

Visie

Tot slot: we hebben OPAd als voorbeeld gegeven; de visie achter OPAd en de gespreksvaardigheden kunnen echter ook binnen andere methodieken helpen om tot een grotere oudergerichtheid te komen.

Literatuur

- 1 Van der Pas, A. (2015) Handboek methodische ouderbegeleiding 2, Naar een psychologie van ouderschap. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- 2 Ehlers, S., Kuipers, M. (2014) Oudergericht pedagogisch adviseren (OPAd) Amersfoort: Uitgeverij Thieme Meulenhoff bv.

Bronvermelding

Dit artikel is eerder verschenen in het Vakblad Vroeg (december) nr. 4-2015, www.vakbladvroeg.nl

BUFFER
4

**‘Goede ouder’-
ervaringen**

BUFFER 4

‘Goede ouder’-ervaringen

De vierde buffer van ouderschap zijn ‘goede ouder’-ervaringen. ‘Goede ouder’-ervaringen kunnen ouders alleen zelf opdoen, maar professionals kunnen ouders wel helpen bij het realiseren van ‘goede ouder’-ervaringen. Om deze buffer verder te illustreren delen wij een artikel van Peter de Vries waarin hij een lans breekt voor ouders als pleitbezorgers. Daarnaast delen wij een podcastserie van Merel Steinweg ‘over ouderschap’ waarin ouders hun ervaringen als ouders bespreken.

‘Goede ouder’-ervaringen

Ouders hebben vertrouwen nodig in zichzelf als opvoeder. Het is belangrijk dat ouders het gevoel kennen dat ze invloed hebben op hun kind en dat ze het goed doen. Bij tegenslagen kunnen ze dan terugvallen op ervaringen en waarnemingen dat ze het goed doen als ouder.

In een themanummer van het tijdschrift Ouderschapskennis (editie 3, 2018) schreef Janneke van Bockel als hoofdredacteur over de ‘goede ouder’-ervaring:

“De ‘goede ouder’-ervaring: Alice hechtte zeer aan die aanhalingstekens en dat streepje om duidelijk te maken dat deze buffer niet over ‘goede ervaringen’ gaat, maar over het intrinsieke proces dat de ouder ervaart dat hij ertoe doet, er mag zijn, ‘het’ goed doet. Een ‘goede ouder’-ervaring is namelijk niet hetzelfde als een complimentje krijgen. Het is ook niet een goede ervaring als ouder, in de categorie ‘je krijgt er zoveel voor terug’. Het is een magische buffer, de brandstof waarop ouders het volhouden, en tegelijkertijd lastig in woorden te vangen. Hoe mooi zou het zijn als iedereen (op school, in de kinderopvang, bij de hulpverlening, in de media en ook ouders onderling) zich in elk contact met ouders bewust is hoe je (simpel) kunt bijdragen aan zo’n ‘goede ouder’-ervaring. Je zult zien, dan hebben we in één klap de solidaire samenleving voor elkaar.”

Artikel Peter de Vries

Ouders als pleitbezorgers

Betrokken ouders zijn fijn, maar wat is betrokkenheid? Van nauwelijks betrokken ouders tot over-betrokken ouders en alles wat ertussenin zit: wat is de norm en wie bepaalt die? Wanneer doen ouders het goed? En wat vraagt dat van professionals? 'Laten we ouders vooral stimuleren om op te komen voor hun kind.'

Ouderbetrokkenheid 3.0 is een concept van Onderwijsadviesbureau CPS dat scholen helpt een betere samenwerking tussen school en ouders te realiseren. Ouderbetrokkenheid 3.0 probeert de prachtige maar soms complexe relationele werkelijkheid tussen school en ouders weer te geven in drie vereenvoudigde concepten om hierover makkelijker het gesprek met elkaar te kunnen voeren.

Over Peter de Vries

Peter de Vries is expert op het gebied van ouderbetrokkenheid. Hij is werkzaam als trainer, adviseur, auteur en onderzoeker waarin hij zich bezig houdt met de samenwerking tussen ouders en school. Hiernaast is hij verbonden aan de Universiteit Utrecht waarbij hij werkt aan een promotie-onderzoek over ouderbetrokkenheid. Op [zijn website](#) kan je meer lezen over zijn werkzaamheden rond ouderbetrokkenheid.

- ➔ Ouderbetrokkenheid 1.0 wil zeggen: de school zendt vooral informatie naar de ouders. Het gaat om eenzijdige communicatie: de school bepaalt het moment, de vorm en de inhoud.
- ➔ Ouderbetrokkenheid 2.0: de school zendt informatie naar de ouders en de ouders kunnen informatie terugzenden. De informatie is een verzameling van tweezijdig zenden, zonder dat er sprake is van samenwerking. Hierdoor is er niet altijd sprake van werkelijk contact.
- ➔ Bij Ouderbetrokkenheid 3.0 delen en zoeken school en ouders samen nieuwe informatie met een doel voor ogen dat voor beiden helder is: de ontwikkeling van het kind. Bij Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat het dus niet alleen om (elkaar) informeren maar staat samenwerken centraal.

Drijfveer

Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat uit van drie belangrijke kernwaarden in de samenwerking tussen school en ouders:

1. we zijn gelijkwaardig,
2. we zijn samen verantwoordelijk,
3. we voelen ons verantwoordelijk voor elkaar.

Het is geen kant-en-klaar recept. Het is vooral een manier van kijken die helpt om reacties van elkaar – ouders en leraren – te begrijpen en een effectieve samenwerking op te bouwen. Het concept helpt ook om de soms weerbarstige miscommunicatie tussen school en ouders te verklaren.

Deze miscommunicatie heeft vaak alles te maken met beelden over en weer: ouders zijn lastig, leraren luisteren niet en gaan hun eigen gang. Dit soort beelden beïnvloeden de manier waarop we communiceren en staan effectieve samenwerking in de weg. De leerling wordt er de dupe van. Dat is de werkelijke drijfveer achter Ouderbetrokkenheid 3.0: elke leerling heeft recht op een goede samenwerking tussen school en ouders! En dat geldt natuurlijk niet alleen voor leraren maar voor alle professionals die met ouders en hun kinderen werken.

De ideale ouder

In het programma Ouderbetrokkenheid 3.0, dat we vooral uitvoeren op scholen, zit een belangrijke vraag aan leraren: 'Voor welke ouders zou je een standbeeld willen oprichten?' Oftewel: wat is volgens jou een ideale ouder? De antwoorden zijn divers, maar de volgende antwoorden komen voor op vrijwel alle scholen:

- ➔ 'De ouder die realistisch naar zijn kind kijkt.'
- ➔ 'De ouder die ons als professionals vertrouwt.'
- ➔ 'De ouder die positief kritisch naar de school is.'
- ➔ 'De ouder die mij een compliment geeft en geïnteresseerd in mij is.'
- ➔ 'Ouders die meehelpen op school.'

Bij deze antwoorden bekruipt mij wel eens het gevoel dat de verwachtingen van betrokkenheid niet zozeer gaan over de ouders of over hun kind, maar dat betrokken ouders kennelijk ouders zijn die het de professional niet te moeilijk maken. De ouder die de professional volgt, steunt en vertrouwt. Een enkele keer zegt een leraar: 'De ideale ouder is de ouder die opkomt voor zijn kind.'

Overbetrokken

Tijdens congressen van de Parent Teacher Association (PTA) in Amerika valt me op dat men vaak advocating for children benadrukt. Ouders zijn de advocates of their children, ook wel te vertalen met pleitbezorgers. Als betrokkenheid van ouders betekent dat zij de pleitbezorgers van hun kind zijn, dan ligt de focus op het kind: ouders verdedigen hun kind en geven goede redenen voor hun handelen. Advocacy is required to achieve success for all children lezen we op de [website van de PTA](#). Pleiten voor een goede zaak komt van binnen; het heeft met vuur en geestdrift te maken om iemand te overtuigen van iets goeds. Je wilt dat mensen naar je luisteren. Pleiten voor een mens gaat nog verder, en opkomen voor kinderen kan op ieders sympathie rekenen. Maar wanneer iemand teveel pleitbezorger is van zijn eigen kind, dan noemen we dat overbetrokken. Natuurlijk zien we ouders die misschien doorschieten in het pleiten voor hun kind. Maar wat is hun werkelijke boodschap, wat is hun pleidooi?

Onverbrekelijke band

De band tussen ouder en kind is onverbrekelijk, zelfs al is de relatie nog zo verstoord. Verticale loyaliteit noemen we dat. Ouders gaan door het vuur voor hun kind, of ze doen uit onmacht of vanwege een persoonlijke stoornis juist de verkeerde dingen. Maar de band blijft: vol vreugde of met pijn. Kinderen zijn loyaal aan hun ouders en willen hun ouders niet teleurstellen. Of ze verzetten zich juist tegen hun ouders. Maar het heeft dezelfde oorsprong, namelijk liefde of juist het ontberen ervan. Ex-ouders bestaan niet. Deze onverbrekelijke band ligt ten grondslag aan het pleitbezorger zijn als ouder. Een advocaat is pleitbezorger en krijgt daarvoor geld, maar een ouder pleit vanuit een haast eindeloos besef van verantwoordelijkheid zijn. 'De ouder die realistisch naar zijn kind kijkt' is een uitspraak vanuit de realiteit van de professional. Als professional kun je zelf ouder zijn, nooit voel je de verantwoordelijkheid van de ouder voor dat specifieke kind met wie jij als professional mag werken en voor wie de ouder door het vuur gaat.

Lastige ouders

Het is toch fantastisch dat je als kind ouders hebt die onvoorwaardelijk van je houden, en zonder reserves voor je opkomen? Ouders die kritisch zijn maar je nooit laten vallen? Die thuis van onmacht huilen maar op school voor je vechten? Ouders van wie je als kind weet dat ze ten diepste altijd aan jouw kant staan, ook als jij je afgewezen voelt door opmerkingen van een professional (de juf, meester of docent). Of als je een teleurstellend schoolcijfer krijgt. Of een harde, verlamme diagnose over je gedrag alsof je een hersenafwijking hebt,

verpakt in mooie diagnostische woorden. Je hebt het probleem dat je anderen pest of juist wordt gepest. Maar je ouders laten je niet in de steek. Ouders die eerst ontkennen als de school denkt dat je een vorm van autisme of dyslexie hebt; je vader en moeder gaan dit eerst goed uitzoeken. Dat zijn nog eens ouders! Wat heerlijk: ouders die niet zomaar meegaan in het advies dat je naar het speciaal onderwijs moet of dat vmbo het maximum is dat je aankunt. Maar deze ouders maken het ons als professionals lastig. We zeggen dat het ouders zijn die niet realistisch naar hun kind kijken. Een goede advocaat gaat toch voor het belang van zijn cliënt? Wordt zijn cliënt eerlijk behandeld, worden zijn standpunten en zijn situatie goed uitgelegd? Oftewel: wordt zijn cliënt recht gedaan? Maar als professionals willen we vaak helemaal geen ouders die pleitbezorgers zijn. We willen ouders die óns begrijpen in wat wij als professionals denken wat goed is voor hun kind. Wij hebben er immers voor geleerd, wij hebben ervaring met vergelijkbare situaties. Ik ben blij dat mijn ouders ondanks tegenstrijdige schooladviezen voor mij hebben geknokt. Niet omdat ze verstand van onderwijs hadden – middelbaar onderwijs hebben ze zelf nooit gevolgd – maar ze kwamen voor mij op. Ze zagen wat ik kon en wilde.

“Het is voor alle ouders belangrijk om zich als een goede ouder te voelen. Probeer daarom niet alleen maar te focussen op de dingen die beter kunnen, maar juist ook op de dingen die goed gaan! Als professional kun je ouders ondersteunen om ‘goede ouder’-ervaringen op te doen door ouders te proberen te laten realiseren wat ze allemaal goed doen.”

Curlingouders

Er zijn ouders die doorschieten en over grenzen van fatsoen heen gaan wanneer zij opkomen voor hun kind. Ouders die onredelijke eisen stellen, de professional beledigen of agressie vertonen. NRC schrijft over zogenaamde curlingouders, ouders die alles leuk willen maken voor hun kinderen: Curlingouders gaan op hoge poten naar school om iets voor hun kind af te dwingen of recht te zetten; ze komen bij juffen en meesters om ieder wissewasje verhaal halen. Ze bemoeien zich langs de lijn met de corrigerende aanwijzingen van de coach en de scheidsrechter, mengen zich in de ruzies van hun kinderen met anderen, bellen woedend op als hun dochter op een feestje een kinderfilm heeft gezien waarvan ze voor het slapengaan moest huilen (NRC 15 december 2017).

Soms gaan ouders inderdaad zo ver in het vechten voor hun kind dat het soms juist ten koste gaat van hun kind. Het is goed om te beseffen dat het verschil tussen een advocaat en een ouder als pleitbezorger is dat het bij een advocaat om een zaak gaat, en bij de ouder om zijn kind. Dat verhoogt het risico van doorschieten, en het is aan de professional daarmee om te gaan of dat te leren. Maar is er niet veel meer aan de hand? Waarom zijn sommige ouders doorgeschoten pleitbezorger geworden? Moeten wij als professionals de hand misschien meer in eigen boezem steken?

Stoornis-denken

Als professionals hebben wij verteld dat diagnosticeren zo belangrijk is. ‘In de afgelopen decennia was het “stoornis-denken” populair en dominant. (...) Wat een stoornis moet heten, hangt af van onze waarden, normen en beslissingen, niet van de hersenen. Vaak betreft het gedragingen die slecht matchen met de eisen en kenmerken van onze huidige samenleving.’ (Batstra, 2018). Het is toch logisch dat, nu we zijn doorgeschoten in diagnosticeren en etiketten plakken bij kinderen, we ouders als pleitbezorgers krijgen die zich daar fel tegen verzetten? Of juist ouders die vechten voor een diagnose: hun kind voldoet niet aan het ‘gemiddelde kind’ en ze vechten voor een diagnose zodat hun kind de hulp krijgt die het nodig heeft. Als professionals hebben we verteld dat toetsen zo belangrijk is en hebben we een enorme prestatiedruk gecreëerd. De school voldoet niet wanneer de uitstroomgegevens en de CITO-scores te laag zijn. Om te voldoen aan de eisen en de verwachtingen van de samenleving en de inspectie leggen we deze druk op aan ouders. Kinderen moeten leeskilometers maken zodat de school voldoet aan haar normen, en dus krijgen kinderen in groep drie vaak – weliswaar op een speelse manier – al leeshuiswerk mee. We zijn verbaasd dat ouders hun kind naar CITO-trainingen sturen om beter te presteren, maar lijken te vergeten dat wij als samenleving en professionals die druk zelf hebben opgelegd.

Want als je kind niet gemiddeld of hoger scoort dan de CITO-norm krijgt het immers minder kansen in de samenleving. Wij als professionals bedachten de terreur van het gemiddelde kind en rekenen ouders af op hun reactie hierop.

Anonieme tevredenheidsonderzoeken

Als professionals willen wij tevreden ouders. We vragen ouders of zij anoniem – zonder enige dialoog – in een oudertevredenheidsonderzoek aangeven wat ze van de school of de hulpverlening vinden. Vervolgens verbazen we ons erover dat ouders menen récht te hebben op tevredenheid, en dat zij zich als consument gedragen. Dit tevredenheidsdenken zorgt voor onrust en opgejaagdheid bij de ouders (‘Als ik me niet tevreden voel, zal het wel geen goede school zijn.’). En vervolgens ook bij de professionals: zij willen ouders tevreden houden want de keus voor een school of instantie is niet meer altijd vanzelfsprekend en blijvend en dat kan financiële consequenties hebben. Eén van de grootste vergissingen die we in onze samenleving hebben gemaakt, is dat we kwaliteit meten met tevredenheid. Dus krijgen we pleitbezorgers die zich als consument gedragen. Dat wil niet zeggen dat we met ouders de kwaliteit niet moeten evalueren, maar niet met schriftelijke, anonieme tevredenheidsonderzoeken.

Prestatiedruk

Op deze manier is er een oneerlijke strijd ontstaan voor ouders: hún doorgeschoten gedrag is zichtbaar en levert tal van artikelen in de media op over lastige ouders, ouders die hun kinderen behandelen als prinsjes en prinsesjes, ouders die last hebben van het 'verwende kindsyndroom', enzovoort. En we smullen van 'De Luizenmoeder' over doorgeschoten ouders terwijl we ons eigenlijk moeten schamen dat we het zo ver hebben laten komen. Het gedrag van veel 'doorgeschoten pleitbezorgers' is het gevolg van een veel meer onzichtbaar systeem van prestatiedruk en consumentisme dat we met z'n allen in stand houden en in onze samenleving niet meer los durven laten.

Of, om met de bekende psycholoog en theoloog Henri Nouwen te spreken: 'Als het resultaat van ons werk al te belangrijk voor ons wordt, gaan we geloven in het waandenkbeeld dat het leven één groot scorebord is waarop we kunnen aflezen wat wij waard zijn. En voor we het goed en wel in de gaten hebben, hebben we onze ziel verkocht aan alle mogelijke cijfergegevens. (...) Dan zijn we de moeite waard omdat we succes hebben. (...) Bijgevolg verkeren we voortdurend in de onzekerheid of we wel in staat zullen zijn om te voldoen aan alle verwachtingen die we door ons laatste succes hebben gewekt.' (Nouwen, 2003).

(Nog) betere pleitbezorgers

Hoe kunnen we het tij keren? En welke invloed hebben we als professionals op een wellicht veel groter probleem in de samenleving? In dit artikel één handvat, één richting om ouders (nog) beter te begrijpen: maak van ouders nog betere pleitbezorgers van hun kind. Hoe?

- ➔ Realiseer dat je de ouder nooit werkelijk zult begrijpen, ook niet als je zelf ouder bent. Elk kind is anders, elke ouder is anders, elk verhaal is anders. Gebruik je eigen – misschien succesvolle – ouderschap niet als norm hoe de ouder moet handelen met wie je als professional mag werken.
- ➔ Besef dat diagnostiek slechts een benadering is van de werkelijkheid die vele malen complexer maar ook rijker is. Hebben we het echt bij het rechte eind bij veel kinderen die te sensitief, te weinig geconcentreerd of nog te speels zijn? Wat is te en wie bepaalt dat? Of is er sprake van bijvoorbeeld een geweldig creatief kind dat maar moeilijk uit de voeten kan met ons feminiene onderwijssysteem?

- ➔ Het is niet meer zo dat je als professional alles weet en de ouder weinig of niets. Ouders weten ook veel via internet en allerlei fora waarin ze kunnen sparren met andere ouders en professionals in binnen- en zelfs buitenland. Als professional hoor je meer dan ooit op de hoogte te zijn van de nieuwste vakliteratuur, weet je nepnieuws te onderscheiden van wetenschappelijke informatie en heb je verstand van en overzicht over verschillende benaderingen die een complexe opvoedsituatie in kaart proberen te brengen, en heb je ervaring in het toepassen van die kennis in een groep kinderen. Als je als professional je zo weet te onderscheiden, help je ouders richting te zoeken in de kakofonie van pedagogische en didactische informatie die niet alleen voor professionals maar ook voor ouders beschikbaar is.
- ➔ 'Wie oordeelt, stopt met luisteren' hoorde ik iemand eens zeggen. Oordeel niet over ouders maar luister aandachtig en wees vooral nieuwsgierig. En als het nodig is: zorg dat je ouders liefdevol en professioneel begrensd en laat jezelf ook begrenzen wanneer je ouders niet serieus neemt, aan het lijntje houdt of veroordeelt. Goede gesprekken met ouders voeren, kan niet zonder regelmatige observatie van je gesprekken door collega's.

Professionals met passie

Bij het woord passie denken we al gauw aan gedrevenheid en motivatie voor iets, maar de letterlijke betekenis van passie is gewoon 'lijden'. Je gaat ergens zó voor dat je het lijden incasseert. Zoals een sporter die soms oneindig veel van zichzelf vergt vanwege zijn liefde voor de sport. Ons tevredenheidsdenken zorgt voor onrust: de lat komt steeds hoger te liggen. Passie incasseert, is geduldig, is niet trots, kwetst niet en wil niet per se gelijk hebben of erkenning als professional. Professionals met passie kunnen tegen het stootje van ouders die vechten voor hun kind, omdat ze het waarderen dat ouders gaan voor hun kind. Passie geeft vertrouwen en rust. Laten we daarom allereerst stoppen met termen als curlingouders waarmee we hen veroordelen. Dit soort termen polariseert en daar wordt de relatie met ouders niet beter van, en daar worden kinderen ook niet beter van. Laten we ouders vooral stimuleren om niet in de eerste plaats ons of onze diagnostiek te volgen, maar op te komen voor hun kind! Dat zorgt ervoor dat ouders niet het gevoel krijgen dat ze moeten strijden voor hun kind en professionals proberen te overtuigen, maar zich een 'goede ouder' voelen als pleitbezorger van hun kind. Zij kennen hun kind immers veel langer en dieper dan de professional.

Literatuur

Batstra, L. (2018). *Wat is er mis met een stoornis?* PO-Magazine, 6(3), 6-9. Dordrecht: Instondo.
Galenkamp, H. (2009). *Krachtige leraren, prachtig onderwijs*. Amersfoort: CPS.
Nouwen, H. (2003). *Even alleen. Meditaties over christelijk leven in een competitieve wereld*. Houten: Uitgeverij Lannoo.
Vries, P. de (2018). *Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0* (2018, 2e druk). Amersfoort: CPS.

Bronvermelding

Dit artikel is eerder verschenen in het tijdschrift Ouderschapskennis (editie 3, 2018).

Podcastserie Merel Steinweg

Merel Steinweg heeft in samenwerking met het CJG Capelle aan den IJssel een podcastserie 'over ouderschap' gemaakt. Deze podcastserie bestaat uit vier afleveringen waarin tien ouders hun ervaringen als ouders delen. In deze afleveringen vertellen ouders o.a. hoe hun leven is veranderd door het krijgen van een kind, over de dunne lijn tussen bezorgdheid en trots, over de adviezen die ze krijgen van anderen, en welk advies zij graag mee willen geven aan andere ouders.

Daarnaast is er een bonusaflevering gemaakt waarin een jeugdverpleegkundige reflecteert op de ervaringen van ouders die aanbod zijn gekomen in de podcastserie.

[Beluister de podcast](#)

Over Merel Steinweg

Merel Steinweg mag zich met recht ouderschapsdeskundige noemen. Ze heeft diverse werkzaamheden rondom ouderschap, zoals sociaal pedagoog, **stand-up blogger** en zelfstandig ondernemer met haar eigen onderneming 'SteinwegJeugdadvies'.

Afsluitende blog Merel Steinweg

Online live event over ouderschap: de kracht van de veer

Dinsdagmiddag 15.00. Ik kijk naar een beeldscherm en zie steeds meer gezichten de virtuele vergaderruimte vullen. Close-ups van mensen die zich bezighouden met ouderschap. Omdat ze zelf vader of moeder zijn of omdat ze andere ouders bijstaan, helpen, adviseren, begeleiden, coachen, behandelen. Allemaal verschillende gezichten. Het is een mooi beeld.

Voordat we kunnen beginnen moeten we elkaar kunnen verstaan. Dat is soms even zoeken. Het microfoontje moet aan. Of, om geen ruis bij de ander te veroorzaken, juist weer uit. Bij sommigen is het netwerk overbelast omdat het hele gezin tegelijk op de wifi zit. Hier en daar hapert de verbinding.

De meesten zijn stil maar zeggen toch heel veel. Met hun achtergrond: de boekenkast, gordijnen, betonnen muren én met hun gezichtsuitdrukkingen. Het verklapt waar ze zitten, fysiek en met gedachten. Bij één iemand klinkt een vrolijk muziekje op de achtergrond, dat vervolgens in alle woonkamers te horen is.

Over StandUpBloggen:

Creatieve, kritische en optimistische reflectie. Live tijdens (online) evenementen, bijeenkomsten of werkbezoeken.

Tijdens het evenement zit ik stil in een hoekje te typen, schrijf ter plaatse een blog én draag deze op ieder gewenst moment in het programma voor. Het resultaat: een onverwachte kijk, een verrassende spiegel, woorden voor wat er niet gezegd is.

Ik ben bij deze bijeenkomst aanwezig als StandUpBlogger. Ik luister en kijk mee om ter afsluiting een samenvattende blog voor te dragen. Live geschreven.

Via mijn koptelefoon hoor ik over de theorie achter ouderschap, de werkelijkheid van werkende ouders, de persoonlijke ervaringen van een moeder met hulpverlening en perspectieven op ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Ik versta de sprekers, spreek hen taal, ken de gezichten, herken me in de verhalen en vertrouw hun intenties. En toch wordt het in mijn hoofd een rommeltje.

Het is veel voor mij, het zijn veel woorden in een hoog tempo. Er wordt veel gezegd en ik type zo goed mogelijk mee. Maar wat komt er eigenlijk over? Wat vindt de weg van de oordoppen naar mijn bewustzijn? De niet te ontwijken metafoor duikt op: de online verbinding die het mogelijk maakt dat wij elkaar spreken hapert soms. De verbinding met ouders waar we bij willen aansluiten gaat ook niet vanzelf. Ware verbinding gebeurt tussen die verbinding.

Want tussen die technische, oppervlakkige verbinding zit zoveel meer dan woorden. Daar zitten zowel bij ouders als hulpverleners de verwachtingen, de bagage, normen, verwachtingen, historie, eigen kind- en ouderervaringen, trauma, hoop en veer-kracht. Aan beide kanten. Het is de kunst om daar sensitief voor te zijn, daar mee te kunnen werken. Dat vraagt kennis over ouderschap en expertise in het aansluiten bij ouders.

Met mij gebeurde er trouwens nog iets bijzonders toen het in mijn hoofd een rommeltje werd. Ik begin plots te dichten. niks hoogstaands, maar het kwam wel uit mijn hart.

Gedichtje

We zitten voor muren, gordijnen, trappen en boeken

We proberen met elkaar de verbinding te zoeken

De wifi hapert, 't gezin vraagt te veel

We ondersteunen ouders, ieder een deel

Ben plots aan 't rijmen, weet ook niet waarom

Maar als ik even ga zoeken is dit waar ik kom

'k zoek de formule om aan te sluiten en meer...

Om ouders te steunen, vanuit de kracht van de veer

Achtergrond

Dit is een bewerkte versie van de StandUpBlog die **Merel Steinweg** voordroeg tijdens het live event van het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid in het kader van de Week van de Ouder.

